

# Socialt arbete med ensamkommande asylsökande barn

- Om vilket arbete som utförs med ensamkommande asylsökande barn inom olika verksamheter i Sverige idag

Moa Rasmusson & Frida Thorsell

VT 2012

Socialhögskolan Lunds universitet



Handledare: Norma Montesino

# Abstract

Author: Moa Rasmusson & Frida Thorsell

Title: Social work with unaccompanied minors

Supervisor: Norma Montesino

The aim of this study is to examine what kind of work is being done in relation to unaccompanied minors seeking asylum in Sweden. The study is based on six interviews with seven different representatives from organizations who all are working with unaccompanied minors. These organizations are: the board of Migration, Homes for the minors, non-profit organizations and a guardian for the minors. Four main themes are discussed. These main themes are: Unaccompanied minors seeking asylum, different organizations, division of work and how the minors are being included in the society.

The result of the study is that there are different kind of organizations and actors that are participating during the asylum process. Every representative for the organizations that is participating in the study is essential during this period. The division of work with the unaccompanied minors is to be found at different levels, some of them are working in daily contact and some of them are working with legal and administrative work. The division of work is unclear and cooperation is not working. The results also shows that the majority of the staff that was participating in the interviews thinks that it is important for unaccompanied minors to integrate into the society directly when they arrive to Sweden. The staff that was participating in the interviews also thinks that the minors need for example the Swedish language, the school and socialization with other minors in order to be included in the society.

Keywords: Unaccompanied minors, Asylum process, Alienation, Organization and Inclusion.

Nyckelord: Ensamkommande barn, Asylprocess, Utanförskap, Verksamheter och Inklusion.

# Förord

Vi vill tacka vår handledare Norma Montesino för sitt stöd. Vi vill även tacka alla våra intervjupersoner som har gjort det möjligt för oss att genomföra vår uppsats. Slutligen vill vi tacka våra familjer och vänner som har hjälpt oss på vägen.

# Innehållsförteckning

1. Inledning .....	6
1.1 Problemformulering.....	6
1.1.1 Syfte.....	8
1.1.2 Frågeställningar .....	8
2. Bakgrund.....	8
2.1 Benämningen ensamkommande asylsökande barn.....	8
2.2 Asylprocessen .....	9
2.2.1 Det övergripande ansvaret och hälsoansvaret .....	10
2.2.2 Det sociala och det juridiska ansvaret.....	10
3. Det aktuella kunskapsläget .....	11
3.1.1 Arbetet och barnen.....	12
3.1.2 Hälsorforskning.....	13
3.1.3 Litteratursökning .....	14
4. Metod .....	14
4.1 Metodval.....	14
4.1.1 Semistrukturerad intervju .....	15
4.2 Urval .....	16
4.3 Tillförlitlighet .....	17
4.3.1 Förförståelse.....	18
4.4 Tillvägagångssätt .....	18
4.4.1 Intervjuguide.....	19
4.4.2 Arbetsfördelning .....	19
4.5 Bearbetning av data.....	19
4.5.1 Inspelning och transkribering.....	19
4.5.2 Kodning och analyschema.....	20

4.6 Etiska överväganden.....	20
5. Teorier om utanförskap.....	21
5.1.1 Det ”mänskliga avfallet”.....	21
5.1.2 Riskbegreppet.....	24
6. Analys .....	26
6.1. 1 Presentation av intervjupersoner .....	26
6.1.2 Ensamkommande asylsökande barn .....	27
6.1.3 Olika verksamheter .....	32
6.1.4 Arbetsfördelning .....	36
6.1.5 Hur inkluderas barnen?.....	40
7. Avslutande diskussion.....	44
8. Litteraturförteckning.....	47
Bilaga 1 .....	52
Intervjuguide .....	52
Bilaga 2 .....	53
Introduktionsbrev .....	53

# 1. Inledning

Malmsten (2010) har i sin rapport för forskning och utveckling på Malmö stads hemsida gett en redogörelse för den svenska historien gällande invandring och utvandring. Mellan 1800-1930-talet var utvandringen från Sverige avsevärt större än invandringen. Efter andra världskriget började allt fler invandra till Sverige. Från 1980-talet fram till 2000-talet var cirka var åttonde person som invandrade till Sverige asylsökande och därmed i behov av skydd. Många av de personer som stannar har lämnat sina ursprungsländer bland annat på grund av krig eller naturkatastrofer (ibid.). En vanlig kategori som idag invandrar till Sverige är ensamkommande asylsökande barn. De barn som anländer till Sverige befinner sig i en process där de inte vet om de ska få uppehållstillstånd. Vi ställer oss frågande till vilket socialt arbete som utförs med dessa barn under denna tid av osäkerhet och väntan inför myndigheternas beslut.

Antalet barn som kommer till Sverige utan vårdnadshavare har ökat på bara några få år (Bengtssons & Ekfeldt, 2010). År 2005 var antalet ensamkommande asylsökande barn som anlände till Sverige 398 och 2009 hade antalet stigit till 2 250 barn. Detta betyder att andelen ensamkommande asylsökande barn av alla som söker asyl har växt, från två till tio procent, på några få år (ibid.). Eftersom antalet barn som anländer till Sverige har stigit markant anser vi att arbetet med dessa barn blir allt viktigare. Det är viktigt att studera hur olika verksamheter arbetar med barnen.

Genomgående under vår studietid vid socionomutbildningen i Lund har arbetet med ensamkommande asylsökande barn varit ett näst intill obehandlat ämnesområde. Vi som författare anser att kunskap och kompetens på området är nödvändigt för yrkeskategorin socionomer eftersom det sociala arbetet även innefattar dessa barn. Vår undersökning kommer därför att ta sin utgångspunkt i vilket arbete som utförs med ensamkommande asylsökande barn.

## 1.1 Problemformulering

Vi lever idag i en globaliserad värld där det uppstår nya relationer som sker mellan gränser och människor samspelar med varandra i en global värld. Detta samspel kan skapa fördelar bland annat i form av kunskapsöverföring och rörlig arbetskraft. Social rapport, som har fokus

på svenska förhållanden, visar på att en stor utmaning ligger i att tillvara ta de utrikesföddas resurser, vilket därmed skulle resultera i att de bättre inkluderas och görs delaktiga (Hedberg & Malmberg, kap 1 s. 26-51, 2010). Med tanke på denna stora utmaning vill vi få en inblick i hur Migrationsverket, olika Transitboenden, ideella verksamheter och en god man ser på hur situationen för de ensamkommande asylsökande barnen hanteras i Sverige idag. Vanligen beskrivs detta arbete i termer av ”integration”. Esken, Högfeldt & Slonje (2009), forskare inom området för utvecklings- och preventionenheten i Göteborg, problematiserar integrationsbegreppet som är diffust och komplext. Begreppet används flitigt (ibid.), men vad betyder det egentligen? Hur ser olika personer som arbetar med barnen på integrationens innebörd? Är integration för ensamkommande asylsökande barn en självklarhet?

Sociologen Zigmunt Bauman (2011) skriver att på grund av att vi lever i en tid av ständig förnyelse av samhället blir vissa människor exkluderade och tvingas leva i ett utanförskap. Asylsökande beskådas som en anonym massa utan tillträde till samhället och att vara asylsökande innebär att befinna sig bland de som betraktas som förlorare. Samhällsutvecklingen innebär att ansvaret till att inkluderas har tillskrivits den enskilda individen, en uppgift som i princip är omöjlig att fullfölja på egen hand, förklarar Bauman (ibid.). Perez (2010), docent i socialt arbete, menar att listan på behovet av kunskapsutveckling kan göras lång inom det offentliga, privata och ideella arbetet. Perez utgår från Baumans teori om att olika verksamheter bland annat utformas efter en alltmer individualistisk utgångspunkt, vilket medför att ett flertal människor hamnar *utanför* samhället (Perez, 2010 s. 55-75). Eftersom vi lever i en värld där utanförskap för asylsökande växer ställer vi oss frågande till hur arbetet med barnen är utformat.

Rimsten (2006), jurist vid Rädda Barnen, beskriver de ensamkommande asylsökande barnen som en utsatt grupp eftersom vårdnadshavare saknas. Ofta har barnen svåra upplevelser och erfarenheter från sina hemländer och från flykttiden (ibid.) Barnen äger inte tillstånd att stanna i Sverige samtidigt som de inte heller är på väg ut ur landet. Inom det sociala arbetet bör det finnas utvecklade metoder för att hjälpa barnen. Asylprocessen är en avgörande tid då myndigheter beslutar om barnens framtid. Tiden, händelserna och bemötandet är viktigt då detta påverkar barnets liv och utveckling. Esken et. al. (2009) beskriver att kritik riktas mot hur svenska myndigheter bemöter nyanlända. Många utrikesfödda känner att de uppfattas som en belastning för samhället snarare än som en resurs (ibid.). Av detta skäl finns det grund till att undersöka hur arbetet ser ut och vilka organisationer som medverkar under väntans tid.

### 1.1.1 Syfte

Syftet med vår uppsats är att undersöka vilket arbete som utförs med ensamkommande asylsökande barn i Sverige idag.

### 1.1.2 Frågeställningar

- Vilka arbetar med ensamkommande asylsökande barn idag?
- Hur ser arbetsfördelningen ut mellan representanter för offentliga, privata och ideella verksamheter?
- Hur ser de personer som arbetar inom dessa verksamheter på ensamkommande asylsökande barns inklusion i samhället?

## 2. Bakgrund

Vårt syfte är att undersöka vilket arbete som utförs med ensamkommande asylsökande barn och inom vilka verksamheter detta arbete genomförs. Därav vill vi ge läsaren förklaringar och definitioner på begrepp som finns inom området. I bakgrunden presenteras benämningen för ensamkommande asylsökande barn. Därefter beskrivs kortfattat barnens asylprocess och sedan tydliggörs olika verksamheters arbete. Hälsoansvaret och det juridiska ansvaret lyfts även fram. På många ställen har vi hänvisat till Migrationsverkets hemsida, detta eftersom Migrationsverket har det övergripande juridiska ansvaret för barnen.

### 2.1 Benämningen ensamkommande asylsökande barn

Vi har kunnat se att barnen har tilldelats olika betydelser i olika sammanhang. Ensamkommande asylsökande barn är en sammansatt kategori som består av ensamkommande, asylsökande och barn. I Utlänningslagen (2005:716) **2 §** står: Med *barn* avses i denna lag en person som är under 18 år. I Utlänningslagen (2005:716) **3 §** står: Med *asyl* avses i denna lag ett uppehållstillstånd som beviljas en utlänning därför att han eller hon är flykting eller alternativt skyddsbehövande. Juristerna von Schéele & Strandberg (2010) har utvecklat ett dokument som ett redskap för personer som arbetar med barnen. Här kan vi läsa att *ensamkommande* är barn som är under 18 år och skilt från sina föräldrar eller annan vuxen som gått in som ställföreträdare åt barnet och att detta kvarstår efter att barnet ankommit till landet (von Schéele & Strandberg, 2010 s. 17).



Migrationsverket arbetar med följande definition: "Ett asylsökande barn är under 18 år och kommer till Sverige utan legal vårdnadshavare" (Migrationsverket, 2011a s. 4). I en forskningsöversikt av Brunnberg (2011), professor i socialt arbete, är benämningen för barnen: "*Ensamkommande asylsökande barn* är en individ under 18 år som kommit utan sina föräldrar eller annan legal vårdnadshavare och sökt asyl". (Brunnberg et. al. 2011, s. 15). Vi har valt att använda oss av Migrationsverkets definition eftersom denna är allmängiltig i Sverige och är styrande i det arbete som utförs med ensamkommande asylsökande barn.

## 2.2 Asylprocessen

Eftersom vi avgränsat vår undersökning till asylprocessen för barnen har vi i detta avsnitt valt att beskriva hur denna kan se ut. Migrationsverket (2010) uppger på sin hemsida att Sverige tillsammans med ett hundratal andra länder skrivit på FN:s flyktingkonvention, vilket bland annat medför att varje asylansökan ska prövas. Barn kan förföljas i sina ursprungsländer av en mängd olika skäl vilka Migrationsverket utreder och dessa ska ge grund för beslut om uppehållstillstånd. Ett barn har särskilda rättigheter och de ensamkommande asylsökande barnen kan få ett helt annat stöd i jämförelse med vuxna (ibid.) Dock uppger Barnombudsmannen Fredrik Malmberg (2012) att barnen ofta får sina rättigheter åsidosatta. Han menar att detta bland annat gäller barnens rätt att komma till tals och deras upprättelser vid missförhållanden på såväl boendet som vid olika myndigheter (ibid.). Migrationsverket (2012) beskriver att handläggningstiden för ett ärende bör vara tre månader. Fram till april 2012 var den genomsnittliga tiden för handläggning 105 dagar (ibid.).

Vi har dock kunnat se att den påskyndade handledningstiden kan medföra andra aspekter under asylprocessen. På Rädda Barnens (2011) hemsida står det att Migrationsverket genomför åldersbedömningar, då ett stort antal barn anländer till Sverige utan identitetshandling. Vidare uppges det på hemsidan att åldersbedömningarna i Sverige brister då de inte utförs genom en medicinsk åldersutredning. En medicinsk utredning genomförs genom röntgen av handlov och tänder. Då dessa åldersbedömningar tar tid, ofta längre än tre månader (vilken är kravet för handledningstiden per ärende) utförs inte dessa medicinska utredningar enligt Rädda Barnen. Barnläkare, som bör användas vid utredningen, används inte och istället utför Migrationsverket själva utredningen. Rädda Barnen skriver att på så vis brister åldersbedömningarna då de är godtyckliga. Många barn under 18 år bedöms istället till att vara vuxna (ibid.). Brunnberg et. al. (2011) beskriver åldersbedömningen som en viktig del

i processen då ett barn bör få ett större socialt skydd än en vuxen. Om åldern bedöms till över 18 år behandlas personen som en vuxen asylsökande (ibid.). Migrationsverket (2011c) skriver att det inte finns möjlighet till att överklaga den åldersbedömning barnet fått. Om Migrationsverket har prövat asylskälen för ett barn och inte funnit grund till uppehållstillstånd får barnen avslag på ansökan och utvisas därmed ur landet. Personen kan då acceptera beslutet eller överklaga till Migrationsdomstolen (ibid.).

Dublinfördraget visar gemensamma principer för EU-länder vad gäller asyllandsprincipen. Asyllandsprincipen innebär att flyktingar i första hand ska söka asyl i det land de först anländer till efter att ha lämnat sina ursprungsländer. Det betyder att asylsökande inte har möjlighet att söka asyl i ett annat land än det land de redan fått visum eller uppehållstillstånd i (Elmeroth & Häge 2011).

### *2.2.1 Det övergripande ansvaret och hälsoansvaret*

Migrationsverket (2011a) skriver på sin hemsida att barnen inleder en kontakt med Migrationsverket vid ankomsten till Sverige. Den kommun barnen först anländer till kallas ankomstkommunen. Vidare skriver Migrationsverket att det i denna kommun barnen erbjuds ett tillfälligt boende och får här vistas i väntan på att Migrationsverket anvisar barnen vidare till en annan eller samma kommun, en så kallad anvisningskommun. Migrationsverket beskriver att det är anvisningskommunen som har ansvar för boende, skolgång, efterforskning av familjemedlemmar och tillsättning av god man. Migrationsverkets har ansvar för att ta emot och pröva asylansökan. Migrationsverket planerar även mottagningsplatser och beslutar om resursfördelning till olika kommuner (ibid.).

Landstinget har ansvar för hälso-, tand och sjukvård samt att ge barnen den psykiatriska vård som kan behövas. I lag (2008:344) om hälso- och sjukvård åt asylsökande m.fl. finns det bestämmelser som säger att ensamkommande asylsökande barn har rätt till hälso- och sjukvård samt tandvård, trots att de inte fått uppehållstillstånd (von Scheele & Strandberg, 2010).

### *2.2.2 Det sociala och det juridiska ansvaret*

Eftersom barnen anländer till Sverige utan vårdnadshavare anses de behöva hjälp vid sökandet av asyl och uppehållstillstånd. Barnen ska därför bli tilldelade en god man som har ansvar för en mängd olika uppgifter. (Migrationsverket, 2011b ). I föräldrabalken (1929:381)

kapitel 11 § 1 står det att en god man är en person som tillsätts då en förmyndare saknas för ett barn. Von Schéele & Strandberg (2010) beskriver vad som ingår i uppdraget som god man. Rättsliga, personliga och ekonomiska angelägenheter ansvarar den gode mannen för och även för att till exempel se till att barnen går i skolan och får läkarkontakt. Den gode mannen har även inflytande i frågor gällande barnens boende (ibid.). I Förordning (2001:976) om utbildning, förskoleverksamhet och skolbarnomsorg för asylsökande barn m.fl. står det att alla ensamkommande asylsökande barn har samma rätt till skolgång som alla andra barn i Sverige. Von Schéele och Strandberg (2010) uppger att anmälan till socialnämnden om skolgång är något som bör göras så snabbt som möjligt.

Von Schéele & Strandberg (2010) skriver att barnen i första delen av asylprocessen ska få någonstans att bo. Det är socialnämnden som har det yttersta ansvaret för att finna ett lämpligt boende. Det kan till exempel röra sig om familjehem eller hem för vård eller boende (HVB-hem). Författarna skriver vidare att det görs en utredning om var barnen ska bo och denna sker med hjälp av enskilda samtal med barnen där god man bör närvara och den gode mannen ska även ge samtycke till boendet, om barnen är under 15 år (ibid.).

Via olika ideella verksamheters hemsidor har vi funnit information om hur det ideella arbetet med barnen kan se ut. Två exempel på ideella verksamheter som arbetar med barnen är Röda Korset och Rädda Barnen. Röda Korset (2010) uppger på sin hemsida att de ger stöd åt asylsökande under asylprocessen genom att bevaka barnens rättigheter. De beskriver även exempel på att de bland annat hjälper barnen med att återförenas med eventuella familjer i Sverige, utbildar godemän och anordnar aktiviteter och läxhjälp för barnen. (Röda Korset, 2010. Sidansvarig: Henrik Nilsson). På Rädda Barnens (2012) hemsida står att de anordnar olika mötesplatser för ensamkommande asylsökande barn och att verksamheten även engagerar sig i politiska frågor rörande barnen (ibid.).

### 3. Det aktuella kunskapsläget

I detta avsnitt presenteras två generella studier som fokuserar på integration. Sedan visas två mer specifika studier som belyser arbetet med barnen varav en av dessa även lyfter fram barnens perspektiv på arbetet. Vidare beskrivs två studier kring barnens hälsotillstånd. För att få en bild över vilket arbete som utförs med barnen har vi orienterat oss i nationell och internationell forskning på området, vilket har resulterat i nedanstående valda studier. Detta

för att de olika studierna fokuserar på arbetet med barnen samt problematiken som följer av att komma ensam till Sverige. Dessa har gett oss utökad kunskap och förståelse för arbetet med barnen.

### *3.1.1 Arbetet och barnen*

I detta avsnitt presenteras fyra studier om arbetet med ensamkommande asylsökande barn. Esken et. al. (2009) har utfört en studie i syfte att ge förståelse och kunskap om integrationsbegreppet och arbetet med integration. Denna studie är utförd för att fungera som en förstudie till den årliga rapport som genomförs i Göteborg gällande integration och mångfald. Esken et. al. har utfört studien på uppdrag av Preventions- och utvecklingsenheten i Göteborg. Den kvalitativa studien innefattade 27 intervjuer och en fokusgruppsdiskussion med utrikesfödda. Resultaten visar att de utrikesfödda anser att integrationen är misslyckad för att ansvaret enbart läggs på den utrikesfödda och inte på samhället. Övergripande beskrivs att det svenska samhället inte kan hantera ökningen av människor som invandrar till Sverige. Det framförs att den etniska och kulturella bakgrunden blir de utrikesföddas identitet, då människor i Sverige enbart ser till detta. Bemötandet från myndigheter lyfts fram som något negativt och de utrikesföddas resurser tas inte tillvara. Diskussioner i studien behandlar integrationens innebörd och det framförs att kompetensen i myndigheters bemötande är bristfällig (ibid).

Grip (2010) har genomfört en avhandling vid fakulteten för samhälls- och livsvetenskap vid Karlstads universitet, där fyra medelstora kommuner i Sverige undersöks. Studien utfördes med syfte att undersöka hur integrationen ser ut och skapas av olika aktörers roller och positioner. Själva görandet, alltså hur integration i praktiken går till, står i fokus. Resultaten visar på ett misslyckat integrationsarbete, både på lokal- och nationell nivå, då föreställningarna om integration istället skapar uppdelningar mellan människor (ibid.).

Rimsten (2006) är jurist vid Rädda barnen och har utgivit en mer praktisk inriktad studie inom projektet "Samverkan för stöd till ensamkommande asylsökande barn" som Rådgivningsbyrån för asylsökanden och flyktingar tillsammans med Rädda barnen drivit. Syftet är att generera förslag på hur verksamheter som arbetar med ensamkommande asylsökande barn kan utvecklas. Studien belyser hur rättighetsperspektivet och mottagandet av barnen ser ut. Metoden som har använts är bland annat intervjuer med ensamkommande asylsökande barn, gode män, offentliga biträden och myndigheter. Rimsten har studerat hur

olika aktörer som arbetar med barnen upplever kontakten med andra verksamheter. Det framkommer att det finns en rättighetskomplexitet gällande barnens situation i Sverige. Det framförs även att klara riktlinjer saknas i hur arbetet ska bedrivas. Barnen beskriver en förvirring under asylprocessen angående rollfördelningen mellan olika aktörer och verksamheter. De beskriver svårigheter i att veta vem som gör vad och hur myndighetssystemet i Sverige fungerar. Olika aktörer har olika syn på barnets bästa och Migrationsverkets syn kan skilja sig avsevärt jämfört med barnens. Barnen känner att de blir ifrågasatta och misstänkliggjorda under utredningarna vid Migrationsverket (ibid.).

Djampour (2011) har skrivit en masteruppsats som handlar om byråkraters arbete vid mottagandet av ensamkommande asylsökande barn. Studien utfördes i syfte att undersöka den makt som personer som arbetar med barnen besitter. Denna makt kan bestå av att antingen exkludera eller inkludera barnen i samhället. Studien är gjord inom statsvetenskap. Djampour intervjuade två personer som arbetar vid Migrationsverket, två lärare och två socialsekreterare. Centrala slutsatser är att arbetet med barnen skiljer sig åt inom olika delar av mottagningssystemet. På många sätt blir barnen exkluderade i samhället, bland annat på grund av att de inte får samma förutsättningar till utbildning som andra barn. Djampour förklarar sin empiri med att personer som arbetar med barnen inte ser barnen som samhällsmedlemmar då de ännu inte fått uppehållstillstånd. De har formella rättigheter men i praktiken ser det annorlunda ut. Ett exempel på detta är att de ensamkommande asylsökande barnen får en annan behandling i skolan (ibid.).

Dessa fyra studier behandlar hur arbetet med ensamkommande asylsökande barn utförs i Sverige. I en av studierna framkommer det även tankar som ensamkommande asylsökande barn själva framfört. Studierna tar upp kritiska utgångspunkter i arbetet. Denna tidigare forskning kan vi använda som redskap i vår analys då vi undersökt vilket arbete som utförs med ensamkommande asylsökande barn inom olika verksamheter.

### *3.1.2 Hälsoforskning*

Det finns forskning som berör barnens hälsotillstånd. Vårt syfte är inte att undersöka detta, dock anser vi det vara av vikt att belysa att denna problematik existerar då det kan förklara hur och varför arbetet med barnen görs på ett visst sätt. I en internationell vetenskaplig artikel tas barnens hälsotillstånd upp. Studiens syfte är att undersöka uppkomsten av depressiva symptom hos barnen. I studien framkommer det att barnen har hög risk att drabbas av psykisk

ohälsa. Forskarna lyfter fram behovet av en större kunskap om barnens ohälsa vid mottagandet, men även efter beslut om uppehållstillstånd (B. Seglem, Oppedal och Reader, 2011).

I en annan vetenskaplig artikel som genomfördes i Storbritannien inom akademisk enhet för barn- och ungdomspsykiatri studeras den posttraumatiska stressen som ensamkommande asylsökande barn kan lida av. Syftet med studien är att undersöka nivån på posttraumatisk stress hos barnen och vad som ökar och minskar denna nivå. Att befinna sig i asylprocessen, menar forskarna, medför en stor stressfaktor. En hög nivå av social trygghet och psykisk vård garanterar inte att barnen får den omsorg i mottagandet som de behöver (Hodes, Jagdev, Chandra och Cunniff 2008).

Genom dessa två studier kan vi problematisera vilket arbete som utförs med barnen då mycket uppmärksamhet riktas mot barnens psykiska ohälsa och dessa studier visar på att barnens situation ibland kan vara mycket komplicerad.

### *3.1.3 Litteratursökning*

I inledningsfasen av undersökningen genomfördes en litteratursökning i Lunds universitets sökkataloger LIBRIS och Summon. Genom att söka med sökord så som ”ensamkommande flyktingbarn”, ”asylsökande barn”, “unaccompanied minors”, ”integration” och ”asylprocessen” fann vi ett antal avhandlingar och litteratur som berör undersökningens syfte. Dessa begrepp har varit relevanta att använda som sökord eftersom de har bidragit till en mängd litteratur som har gett oss en orientering på området och som varit användbara i uppsatsskrivandet. Litteraturen har använts för att få en inblick i tidigare forskning som har relevans för undersökningen och de bakomliggande faktorerna som berör vilket arbete som utförs med ensamkommande asylsökande barn.

## 4. Metod

### 4.1 Metodval

Vårt syfte är att undersöka vilket arbete som utförs med ensamkommande asylsökande barn inom olika verksamheter och vi har valt att utföra en kvalitativ studie grundad på intervjuer och dokumentstudier. Dokumentstudier har utförts för att få information om vilka aktörer och

verksamheter som arbetar med barnen. Detta har hjälpt oss att få kunskap om arbetet samt hjälpt oss i vårt arbete med intervjuerna. Inom den kvalitativa studien ligger ofta fokus på språket och ordet då empirin inhämtas och sedan analyseras (Bryman, 2011). Denna forskningsmetod har varit till stor nytta vid insamlandet av vårt material och tonvikt har lagts vid det våra intervjupersoner berättat om då vi undersökt vilket arbete som utförs med barnen inom olika verksamheter. Undersökningen utgår från intervjuer utförda med människor som arbetar med barnen under asylprocessen. Intervjupersonerna har olika arbetsuppgifter som berör just denna process. I avsnittet *Urval 4.2* återkommer vi till detta. Innebörd och förståelse har varit centrala begrepp under sökandet efter empiri i vår kvalitativa undersökning. Ahrne & Svensson (2011) beskriver bland annat en utgångspunkt vid valet av metod och denna är att fråga deltagaren till exempel hur och varför denna tänker på ett visst sätt. Detta har vi haft som utgångspunkt i vår undersökning. Genom intervjuerna kan vi lyfta fram intervjupersonernas perspektiv och synsätt på vilket arbete som utförs med barnen.

Vi har fokuserat på att få ett sammanhang i vår undersökning då alla intervjupersoner arbetar med barnen. Att fånga ett djup och en bredd under intervjuerna har även varit av vikt. Intervjuer är att föredra om forskaren vill få fram en kontextbundenhet av språket och det sociala sammanhanget (Eriksson-Zetterquist & Ahrne, 2011). Genom intervjuer har vi dock fått ett begränsat perspektiv, då den specifika intervjusituationen inte kan ge samma bild som i det vardagliga arbetet med barnen.

Ännu en begränsning inom den kvalitativa forskningen som vi ser är att den inte når ut till en större mängd människor. Bryman (2011) för fram fördelar med användandet av enkäter och tar upp att enkäter når ut till ett stort antal människor samtidigt, är billiga att utföra och minskar risken för påverkan för intervjupersonerna. För oss skulle det bli en svårighet med att nå ut till en stor mängd människor som arbetar med ensamkommande asylsökande barn, eftersom det hade varit tidskrävande. Istället har vi avgränsat vår undersökning till sju personer som representerar olika verksamheter.

#### *4.1.1 Semistrukturerad intervju*

Semistrukturerade intervjuer är intervjuer som berör specifika teman där en stor frihet finns tillgänglig för intervjupersonen att svara fritt och komma in på alternativa spår under intervjun. En flexibilitet föreligger här då det inte finns någon bestämd ordningsföljd på frågorna som ställs (Bryman, 2011). Då vi har valt att undersöka vilket arbete som utförs med

barnen, kan vi genom semistrukturerade intervjuer fånga perspektiv och synsätt från intervjupersonerna. Fördelar med semistrukturerade intervjuer är att intervjuerna är flexibla och att planerade teman finns som en slags struktur. Bryman (2011) tar upp en förtjänst med en mer ostrukturerad metodform då den strukturerade på förhand har en bakomliggande föreställning om sociala företeelser. Däri ligger en begränsning i att enbart studera världen utifrån bestämda föreställningar. Genom semistrukturerade intervjuer minskas denna föreställning. Bauman menar att de strukturerade intervjuerna kan medföra svårigheter som ligger i att kunna ändra inriktning och fokus under tidens gång, medan en mer ostrukturerad intervju har möjligheten till detta (ibid.).

## 4.2 Urval

Våra val av intervjupersoner är, som vi tidigare skrivit, personer som arbetar med ensamkommande asylsökande barn eftersom vi har undersökt vilket arbete som utförs med barnen. Vi har på förhand valt att intervjua personer som arbetar inom olika typer av verksamheter. Detta urval gjordes på grund av att dessa personer har olika arbetsuppgifter i förhållande till barnen samtidigt som de också arbetar med dem. Detta kallas för ett målstyrt eller målinriktat urval. Bryman (2011) menar att när ett målinriktat urval görs ska intervjupersonerna vara relevanta för undersökningen. Efter att ha träffat intervjupersonerna bestämde vi oss även för att intervjua ytterligare en intervjuperson, en god man. Bryman (2011) beskriver denna effekt med termen snöbollsurval, vilket innebär att genom kontakt med en person få fram flera länkar. Eftersom övriga intervjupersoner beskrev den gode mannen som en viktig del av arbetet med barnen, valde vi att även intervjua en god man. Den gode mannen har en närhet till barnet då mycket kontakt hålls dem emellan. Genom detta urval fick vi en stor bredd med olika personer som arbetar med barnen. Totalt utfördes intervjuer med sju intervjupersoner. Två personer som arbetar inom ideella organisationer, två personer som arbetar på den statliga myndigheten migrationsverket, en verksamhetschef för ett privat Transitboende, en föreståndare för ett kommunalt Transitboende och en god man. Vi är medvetna om att urvalet innefattar personer som representerar olika typer av instanser i samhället, vilket bidrar till olika synvinklar och perspektiv. Vi vill dock lyfta fram att ett stort omfång av olika intervjupersoner ger styrkor i att visa på olika delar av vilket arbete som utförs med barnen.



## 4.3 Tillförlitlighet

I detta avsnitt förs en diskussion om i vilken grad vår undersökning är tillförlitlig. Bryman (2011) tar upp begreppen reliabilitet och validitet. Validitet handlar om att resultaten för en undersökning hänger samman med det som ska undersökas. Reliabilitet behandlar undersökningens tillförlitlighet och här poängteras faktorn att kunna göra en liknande undersökning igen och då få fram samma resultat som i tidigare undersökning (ibid.). Till intervjupersonerna har vi varit tydliga med det syfte vi haft för avsikt att undersöka, vilket ökar validiteten då svaren på frågorna under intervjuerna hör ihop med syftet. För att öka reliabiliteten har vi varit fullt medvetna om den subjektivitet som följer vid intervjuer.

Bryman (2011) skriver att en begränsning inom den kvalitativa forskningen är bristen i att kunna generalisera det insamlade materialet. Detta har vi varit medvetna om när vi utförde analysen, eftersom en inriktning gjordes på ett fåtal människor. Intervjuerna har spelats in och samtycke från intervjupersonerna har getts. Genom inspelningarna har det inte lyssnats efter svar som kan anses vara mer relevanta. För att skapa transparens har undersökningens byggstenar så utförligt som möjligt beskrivits och även svårigheter med undersökningen har presenterats.

Eftersom vi har genomfört ett fåtal intervjuer, är urvalsstorleken inte speciellt bred. Bryman (2011) tar upp den teoretiska mättnaden och urvalsstorleken, vilket innebär att en viss storlek på urvalet måste uppnås för att teorin ska kunna mättas. Urvalsstorleken har varit av det mindre slaget vilket innebär att undersökningen inte går att generalisera till ett större antal människor. Dock anser vi att undersökningen uppnått en form av mättnad eftersom intervjuerna förmedlar kvalitéer och perspektiv intervjupersonerna lyft fram. I och med att vi valde intervjupersoner som arbetar inom olika verksamheter med barnen har vi fångat olika perspektiv som är representativa för arbetet med ensamkommande asylsökande barn och därför relevanta för vårt syfte.

Valet av våra intervjupersoner får konsekvenser för undersökningen då vi inte har intervjuat ensamkommande asylsökande barn. Eftersom inga barn har tillfrågats medför det att undersökningen kan ha fått ett helt annat resultat om vi istället vänt oss till barnen. Detta är något vi har varit medvetna om då vår urvalsgrupp kan beskrivas som en sekundär urvalsgrupp, eftersom de intervjuade är personer som arbetar med barnen. Valet av

intervjupersoner representerar alltså inte vilket arbete som utförs med barnen utifrån barnens perspektiv. Trots att vårt syfte kan besvaras av våra intervjupersoner är en diskussion kring konsekvenserna av att inte barnen själva medverkar i undersökningen nödvändig. Utifrån våra intervjuer har vi inte fått ett perspektiv där vi har kunnat få barnens syn och därmed inte en infallsvinkel från de primära personerna som undersökningsområdet berör. Alltså har vi inte undersökt hur hjälpen och arbetet tas emot men vi har undersökt hur samhället kan bidra med hjälp till barnen och hur arbetet utförs. Vi har inte kunnat utforska, genom vår urvalsgrupp, resultatet av hjälpen och arbetet de intervjuade utför.

### *4.3.1 Förförståelse*

På grund av att arbetet med ensamkommande asylsökande barn lyfts fram i media, har vi haft en förförståelse om ämnet. Andersson & Swärd (2008) behandlar just denna företeelse och menar på att normalitetens makt alltid är påtaglig. Vid ett omdebatterat samhällsproblem måste forskaren ställa sig kritisk till de rådande dominerande normerna och vara medveten om dess påverkan (ibid.). Media sänder ut olika synvinklar på vilket arbete som utförs med ensamkommande asylsökande barn, exempelvis Migrationsverkets ålderbedömningar och handläggningstiden och ger en bild av att barnen uppfattas som belastningar i samhället.

Båda författarna har sedan tidigare en förförståelse för arbetet med ensamkommande asylsökande eftersom båda känner ett flertal personer som arbetar med barnen. Ingen av de intervjuade är personer vi sedan tidigare känner. Genom personer vi känner har vi kunnat få kontakt med olika verksamheter, vilket har varit till stor nytta för oss när vi sökt efter personer att intervjua.

## 4.4 Tillvägagångssätt

Sex intervjuer med sju olika personer har utförts, varav en var en telefonintervju, detta eftersom någon annan möjlighet inte gavs. Vi noterade att denna intervju blev kortare i omfattning och att följdfrågor var svårare att ställa naturligt. En annan av intervjuerna utfördes tillsammans med två olika personer samtidigt eftersom personerna själva föreslog det. Både problem och fördelar följer med detta. Problemen ligger i att intervjupersonerna kan bli påverkade av varandras svar och att de inte vågar säga precis vad de tycker. Fördelar ligger i att intervjupersonerna kan utveckla sitt resonemang i dialog med andra. Alla övriga intervjupersoner träffade vi personligen och ensamma.

#### *4.4.1 Intervjuguide*

Enligt Bryman (2011) är en intervjuguide när de som ska intervjuas på förhand har utformat olika teman som intervjun ska beröra. Intervjuguiden har vi valt att använda som en vägledning och ett redskap under själva intervjuerna, för som Bryman (2011) tar upp kan det vara ett hinder att vara alltför specifik i sitt sätt att intervjua.

Att tänka på vid utformandet av en intervjuguide är bland annat, att språket är anpassat efter personen som intervjuas, frågorna ska inte vara ledande och bakgrundsfrågor är av vikt (Bryman, 2011). I intervjuguiden är det huvudsakliga tema vilket arbete som utförs med ensamkommande asylsökande barn. Vi har byggt upp intervjuguiden utifrån underteman som belyser vilket arbete intervjupersonerna utför, vilka tankar och budskap som presenteras under intervjuerna och problematiken med kategorisering av barnen. Frågor har ställts kring bakgrunden till den verksamhet intervjupersonerna arbetar inom, vad de utför för arbete och hur de upplever arbetet (se bilaga 1).

#### *4.4.2 Arbetsfördelning*

Insamlandet av material har utförts tillsammans. Valet av denna arbetsfördelning har gjorts eftersom vi kunnat diskutera tillsammans under uppsatsens uppbyggnad. Kodning och transkribering har vi även valt att göra tillsammans, då det fanns relevans i att gemensamt studera det insamlade materialet. Under intervjuerna har ansvaret delats upp i form av att en av oss har agerat huvudintervjuare medan den andra haft en mer iakttagande roll. Stora delar av skrivandet har utförts tillsammans och andra delar enskilt. Värt att nämna är att detta arbetssätt har varit mest effektivt för oss.

### 4.5 Bearbetning av data

#### *4.5.1 Inspelning och transkribering*

Intervjuerna har spelats in med hjälp av en diktafon. Vi anser att det har varit viktigt att ha bandat materialet då information på så vis inte glöms bort. Transkriberingar av de inspelade intervjuerna har sedan genomförts. Som Bryman (2011) tydliggör är detta något som är tidskrävande och det har tagits i beaktande vid planeringen av undersökningen. I de citat från intervjupersonerna som illustreras i analysen har onödigheter så som tvekande läten och pauser raderats. Språket har även reducerats till att bli mer korrekt. Efter att materialet transkriberats har det kodats.

#### 4.5.2 Kodning och analyschema

Jönson (2010) skriver om kodning som ett andra steg i ledet efter att empirin samlats in. För att sammanställa materialet ordnas och synliggörs mönster. Kodning är en del av en analys där själva materialet ska tolkas (ibid.). Vi började koda efter problemperspektivet när vi hade utfört våra intervjuer, vilket Jönson (2010) beskriver är ett sätt att se på sociala problem för att lyfta fram viktiga aspekter en undersökning innefattar. Exempel på teman att koda utefter, enligt Jönson, är: orsak, konsekvenser och lösningar. Vi upptäckte tidigt att detta sätt att koda ledde fram till andra underteman eftersom våra intervjuer innehåller mönster som berör arbetet med ensamkommande asylsökande barn, föreställning och perspektiv om och kring dem. Därför valde vi att använda oss av underteman som är mer adekvata för vårt syfte och som synliggör vilket arbete som utförs med ensamkommande asylsökande barn. Dessa underteman är: ”Ensamkommande asylsökande barn”, ”Olika verksamheter”, ”Arbetsfördelning” och ”Hur inkluderas barnen?”. Dessa teman har valts på grund av att vi genom dem har kunnat lyfta fram olika mönster i vår empiri som berör vårt syfte. Temat ”Ensamkommande asylsökande barn” belyser de intervjuades syn på barnen och de föreställningar och den problematik som finns i samhället om och kring barnen. Temat ”Olika verksamheter” behandlar hur arbetet ser ut inom våra utvalda verksamheter och de intervjuades syn på arbetet. Temat ”Arbetsfördelning” tar upp hur arbetsfördelningen och samarbetet ser ut verksamheterna emellan enligt de intervjuade. Det slutgiltiga temat ”Hur inkluderas barnen?” lyfter fram de intervjuades tankar om och hur barnen inkluderas i samhället. Genom denna kodning har vi kunnat lyfta fram centrala teman som kompletterar varandra och våra teman behandlar olika områden inom vilket arbete som utförs med ensamkommande asylsökande barn.

### 4.6 Etiska överväganden

Bryman (2011) tar upp fyra olika etiska krav som vi tagit hänsyn till då vi mött de personer som intervjuats. Informationskravet innebär att vi varit tydliga med undersökningens syfte, samtyckeskravet tar upp betydelsen av att få ett samtycke från de deltagande, konfidentialitetskravet säkerställs genom att avidentifiera de deltagande och nyttjandekravet innebär att inte använda informationen i undersökningen till något annat än just till den avsedda undersökningen (ibid.) Informationskravet har fastställts då undersökningens syfte belysts för intervjupersonerna. Samtyckeskravet har säkerhetsställts genom att göra intervjupersonerna medvetna om att deras deltagande är frivilligt och vi har sedan fått deras

samtycke till att medverka i undersökningen. Konfidentialitetskravet har hänsyn tagits till genom att avidentifiera intervjupersonerna. Intervjupersonerna har även fått information att om de önskar bli avidentifierade tavs detta på stort allvar. Nyttjandekravet har fastställts genom att göra intervjupersonerna medvetna om att materialet enbart använts till undersökningen.

## 5. Teorier om utanförskap

Centralt för våra val av teorier har varit att förstå förändringar i socialt arbete och hur dessa påverkar vilket arbete som utförs med ensamkommande asylsökande barn. Sociologen Zigmunt Bauman (2011) erbjuder ett övergripande sociologiskt perspektiv och han ser världens tillstånd som ett resultat av globala, ekonomiska och politiska förändringar. Nigel Parton (1996), som arbetar inom socialt arbete, utgår från "riskbegreppet", ett begrepp som hjälper oss att förstå hur det sociala arbetet med barnen organiseras. Teorin hjälper oss även att förstå om arbetet med ensamkommande asylsökande barn motverkar att barnen hamnar i riskfyllda situationer och utanförskap. Vi utgår från dessa teorier för att genom vår empiri förstå problematiken för utsatta grupper på global nivå och på fältnivå i kontakt med ensamkommande asylsökande barn.

### *5.1.1 Det "mänskliga avfallet"*

Zigmunt Baumans (2011) teorier grundar sig hur förändringar i samhället har kommit att påverka hur människor lever sina liv idag och den maktlöshet som dessa förändringar kan ge upphov till. Vi utgår från Baumans samhällskritiska bok för att bland annat förstå hur Bauman beskriver "modernisering". I hans arbete använder Bauman en slående metafor: "mänskligt avfall" för att illustrera utanförskap. Vi använder detta som utgångspunkt för att förstå de ensamkommande asylsökande barns situation. Bauman skriver att han genom boken vill erbjuda en alternativ synvinkel på moderniseringen och föra in i rampljuset det som annars hemlighålls (ibid.).

Bauman (2011) återkommer boken igenom till begreppet "modernisering", vilken han ser som en pågående process. Metaforen "mänskligt avfall" använder Bauman för att beskriva situationen för människor som hamnar utanför. Bauman menar att dessa människor ses som bortkastade och betraktas som att de inte tillför nytta till samhället. Genom denna metafor förklarar Bauman vilka konsekvenser de ekonomiska förändringarna medför.

“Modernisering” innebär att “mänskligt avfall” ses som ett oundvikligt resultat som produceras runt om i världen. Fattigdom drabbar olika grupper, att befinna sig i utanförskap innebär att tvingas att leva ett liv vid sidan av det sociala livet, asylsökande är en av dessa grupper som riskerar att förbli utanför. På grund av ekonomisk politik och maktstrukturer flyttar alltfler människor mellan länder, många länder vill inte ta emot människor som betraktas som oönskade. Bauman skriver vidare att vår planet betraktas som “full” och det “mänskliga avfallet” uppstår som ett resultat av hur samhället hanterar vad som betraktas som “överpopulationen”. Han menar att “överpopulationen” är ett resultat av den rådande politiken och den ojämna resursfördelningen. Eftersom de som betraktas eller som ingår i det som uppfattas som det “mänskliga avfallet” utesluts och inte tas tillvara på ses vår planet som “full”. Vissa grupper behandlas och betraktas som malplacerade och oönskade. Metaforen är stark och kopplar olika föreställningar som hela tiden påminner om en maktfördelning där vissa länder får ta emot de som anses vara ”överflödiga”. I “utvecklade länder” dumpas det ”mänskliga avfallet”, där blir det senare dessa människors ansvar att enskilt finna lösningar på lokal nivå på grund av globalt producerade problem. Med detta menar Bauman att det inte finns en försäkran om social överlevnad och att vissa människor betraktas som uteslutna i samhället. Den enskilda människan söker finna lösningar på dagens samhällsstruktur, men människan söker förgäves. Moderniseringen innebär att ständigt förvandla världen till något den tidigare inte varit. Bauman använder metaforer så som att ett flertal av invånarna ramlar av det accelererande fordonet. Utvecklingen går snabbt framåt, vissa lyckas inte hänga med i hastigheten och dessa människor krossas under hjulen på fordonet. Problemen med det ”mänskliga avfallet” blir större men ingen vet hur det ska hanteras (ibid.).

Bauman (2011) skriver vidare att det idag finns en inställning om att det “mänskliga avfallet” bör reserveras någonstans, som en slags avfallshantering, men numera finns det inga platser kvar på vår planet till detta ändamål. Därav ses de människor som hamnar utanför som ovälkomna och behandlas snarare som objekt än subjekt. Det finns ingen hjälp för dessa människor att få, deras situation kriminaliseras och de misstänks för orättfärdiga avsikter. Många människor har därför tappat hoppet om att kunna leva i en social verklighet, med en tillhörighet och ett eget hem. Bauman tolkar vårt samhälle till att vara polariserat med påfallande stora sociala hierarkier, det finns inte någon likvärdighet i vårt samhälle. För de som betraktas som det “mänskliga avfallet” finns det ingen tydlig väg tillbaka till ett komplett “medborgarskap”. Med “medborgarskap” menar Bauman att de som är utanför samhället alltid kommer att vara det, det finns inga kartlagda vägar mot en tillhörighet. Det verkar som

att rötterna till problemen med det "mänskliga avfallet" inte kan hanteras. Det är inte frågan om tillfälliga händelser som leder till problem med det "mänskliga avfallet" då problemen inte bara är något som försvinner för att senare bli till historia. För att förint problem måste de som inkluderas i samhället gå till grunden med problemen. Bauman menar på att samhället behöver långsiktiga politiska strukturförändringar då samhället idag inte inrymmer hopp om förändring. Människor som inte ses som det "mänskliga avfallet" gör dessa "sopor" osynliga genom att inte titta på dem och otänkbara genom att inte tänka på dem (ibid.).

Bauman (2011) lyfter fram att vår tid är en tid av stora förändringar där migration är en av dessa förändringar. Stora populationer flyttar över världen, de lämnar sina ursprungsländer utan att erbjudas hjälp och försörjning i de länderna de anländer till. En gång handlade asyl om civiliserad stolthet men numera uppfattas det som skamligt och förknippas med kriminalitet. Ekonomin i världen är osäker då staten inte längre sköter den. Världen lämnar den enskilda individen till att individuellt söka botemedel till sociala problem, detta i och med en alltmer individualistisk inställning. Ingenting är längre inom kontroll och staten har inte längre makten att ge människorna trygghet. De som känner oro för sin egen situation riktar sina missnöjda blickar mot de asylsökande, då de framställs som bovar i dramat. De asylsökande företräder det stora okända och för med sig det avlägsna ljudet från krig och en stank av förintade hem och nedbrända byar (Bauman, 2011 s.63-68). Deras närvaro påminner om hur enkelt rutiner och säkerhet kan krossas. Bauman skriver att asylsökande ses som statslösa då de betraktas som icke-existerande. De är utstötta och produkter av globaliseringen. De har blivit en symbol för att skapa tydliga gränser mellan olika kategorier av människor. De betraktas som statslösa, funktionslösa och platslösa. Bauman menar att i dagens samhälle slösas det på människor. De som idag representerar det "mänskliga avfallet" borde ses som resurser och hållbara för samhället men istället separeras och segregeras de. Med nya metaforer beskriver Bauman att vi alla åker olika fordon mot döden. Vissa erbjuds privata bilar medan andra får åka de offentliga bussarna. Att vänta betyder skam och innebär att ses som en symbol för att avvisas. Vissa får vänta på hjälp medan andra tas emot direkt. Att resa sig i hierarkin innebär att en människa behöver de egenskaper som krävs just nu. I vår tid kan inget vänta till senare. Det finns inte tid till små politiska förändringar över längre tidsperioder, allt ska ske snabbt och effektivt (Bauman, 2011).

Genom att lyfta fram Baumans teorier får vi en djupare och mer komplex förståelse av den problematik som drabbar asylsökande än det enkla konstaterandet att det pågår ett krig i ett

land vilket medför att ensamma barn anländer till Sverige. Hela den globala samhällsstrukturen avgör vilka människor som inkluderas. Begreppen "modernisering" och metaforen "mänskligt avfall" hjälper oss att förstå den situation som barnen hamnar i och det tillstånd som skapar denna situation. Genom Baumans reflektioner kan vi se vad vi väljer att blicka mot och vad vi väljer att blunda för. Bauman (2011) belyser sambandet mellan vardagliga erfarenheter och globala misärer. Genom att undersöka vilket arbete som utförs med barnen kan vi förstå asylsökandes situation, hur samhället bemöter och hanterar ensamkommande asylsökande barn. Kategorin asylsökande är idag negativ belastad, men vilket arbete genomförs med de enskilda individer som ingår i denna kategori?

### *5.1.2 Riskbegreppet*

Nigel Parton (1996), professor i barnavård vid Huddensfield University, erbjuder ett perspektiv på förändringar i socialt arbete och det sociala arbetet i dess politiska och sociala kontext. Parton diskuterar begreppet "risk" och dess betydelse för socialt arbete. Parton menar att på grund av de globala förändringarna som sker i världen används idag begreppet "risk" påfallande mycket. Riskbegreppet används för att legitimera olika insatser som många menar är ett svar på dessa förändringar. "Riskbegreppet" är ett begrepp som används inom socialt arbete idag och detta begrepp kan säkerställa vetenskaplighet eftersom den "objektivt" kan kalkylera negativa eller positiva utfall av situationer i miljön och det sociala livet. Vidare menar Parton att begreppet har blivit vanligt i ett samhälle där juridiska beslut är avgörande i samhällsstrukturen. I detta samhälle menar Parton att individen hålls ansvarig och att riskbegreppet idag är sammankopplat med politiska beslut då politiska beslut ofta kan leda till negativa utfall för människor (ibid.).

Parton (1996) menar att riskbedömningar och riskhantering är något socialarbetaren dagligen använder sig av i sitt arbete. Parton beskriver att "risk" i dagens sociala arbete har blivit allt viktigare och kan ses som ett sätt att tänka och hantera en situation. Snabba globala marknadskrafter påverkar det ekonomiska och sociala livet, vilket har stärkt osäkerheten och oron hos människor. Detta samtidigt som människan blir alltmer individualiserade och att medborgarskap i större utsträckning ses som att vara en aktiv deltagare med ett eget ansvar (Parton, 1996). Genom att titta på denna osäkerhet och därigenom förstå hur människor hanterar och reagerar på den nya situationen som uppkommer, menar Parton att det ökade användandet av begreppet "risk" inom socialt arbetet kan förklaras. Alltfler människor blir marginaliserade och är utsatta, vilket medför att det läggs större vikt vid skydd och



professionellt ansvar samt lärdom hos de människor som kommer i kontakt med marginaliserade människor (ibid.). Begreppet "risk" kan hjälpa oss att förstå detta globala fenomen och att förklara motsägelsen i att större ansvar läggs på individen, trots att situationen blir alltmer osäker för den enskilde. Individen får större ansvar samtidigt som insatserna också är individfokuserade. Parton (1996) beskriver "risksamhället" som en plats där riskbedömning och riskhantering är avgörande för att förstå och försöka kontrollera framtiden. Risksamhället har en strävan att förebygga skada och skydda mot det värsta. Socialt arbete och den sociala världen som finns idag är oberäknelig och riskbedömningar är ofullkomliga då de innehåller faktorer som inte är beräknliga. Socialt arbete organiseras utifrån vetenskap och riskbegreppet blir till normen (ibid.). Parton menar på att om riskbegreppet blir institutionaliserat leder det till att det ställs krav och kontroller på att följa organisatoriska förfaranden, vilket minskar det professionella handlingsutrymmet och den egna kunskapen av att bedöma "risk" i positiva eller negativa utfall (Parton, 1996 s.112).

Parton (1996) skriver att det område som riskbegreppet mest varit och är betydande för är det sociala arbetet med barn. Han beskriver detta som både hjälpmedel för barn som far illa men även i det generella välfärdssystemet som berör barn. Parton beskriver att socialarbetaren behöver kunna avgöra situationer där det är hög risk att barn far illa. Denna bedömning gör socialarbetare för att säkerhetsställa barnens skydd. Socialarbetare behöver använda riskbegreppet för att identifiera olika risker som kan vara en del av ett barns liv, exempelvis att avgöra om en familj anses kunna ge det skydd och omsorg som ett barn behöver (Parton, 1996 s.100-104). Parton (1996) menar att det inte bara handlar om att avgöra om ett barn är i en riskfylld situation utan att även avgöra olika grader av "risk", vilket har kommit att bli viktigt i det sociala arbetet med barn. Detta, menar Parton, skapar en utveckling där det sociala arbetet kan förvandlas till olika tekniker för att bedöma, mäta och planera (ibid.).

Socialstyrelsen (2012a) beskriver på deras hemsida att inom det sociala arbetet idag finns det utarbetade metoder för hur arbete med barn som befinner sig i riskzon, eller i en riskfylld situation, bör bedrivas. Socialstyrelsen beskriver att exempel på barn som befinner sig i riskzonen är barn som har föräldrar med missbruksproblematik eller annan social problematik. På hemsidan står det om en rad olika metoder för att hantera och arbeta med barn som befinner sig i en riskzon (ibid.). "Ersta Vändpunkt" är ett exempel som beskrivs, vilket är ett program som syftar till att ge stöd och kunskap om hur barn kan stärka sin självkänsla och bryta ohälsosamma mönster. På grund av missbruk i familjen får barnen hjälp

med att finna verktyg till att må bra (Socialstyrelsen, 2012b). Barn Behov I Centrum (BBIC) är en annan metod som beskrivs på socialstyrelsens hemsida. Det är både ett utredningsinstrument, ett förhållningssätt och en metod att arbeta utifrån. Genom att kartlägga komponenter som bland annat grundläggande omsorg, hälsa och familj ska detta höja kvalitén på utredningsarbetet samt göra barnen delaktiga genom att lyfta fram barnperspektivet (Socialstyrelsen, 2012c). På socialstyrelsens hemsida står det även att samma lagar och regler som gäller barn som befinner sig i riskzonen ska inkludera ensamkommande asylsökande barn, i de flesta fall (Socialstyrelsen, 2012d). Socialstyrelsens beskrivning av risk är generell och det har varit svårt att finna mer specifika tillvägagångssätt för hur riskbedömningar hanteras för ensamkommande asylsökande barn.

Med hjälp av riskbegreppet kan vi analysera förändringen i socialt arbete och hur riskbedömningar påverkar olika aktörers och verksamheters agerande, vilket i sin tur påverkar det enskilda barnet. Då vi anser att alla verksamheter som arbetar med barn som befinner sig i någon form av riskzon i Sverige, bör vara styrda av att skydda barnen borde även arbetet med de ensamkommande asylsökande barnen vara uppbyggt utifrån detta. Ensamkommande asylsökande barn befinner sig redan innan ankomsten till Sverige i en riskfylld situation. Genom att ge exempel på arbetet med barn som befinner sig i riskzon kan vi analysera huruvida de ensamkommande asylsökande barnen inkluderas i detta arbete och hur det sociala arbetet med dessa barn är uppbyggt.

## 6. Analys

Som en inledning av analysen presenteras de intervjuade. Därefter har en tematisering gjorts. Centrala teman är: *Ensamkommande asylsökande barn, Olika verksamheter, Arbetsfördelning och Hur inkluderas barnen?* Denna tematisering har genomförts för att besvara vilket arbete som utförs med ensamkommande asylsökande barn i Sverige idag. I detta avsnitt inspireras vi av Baumans (2011) och Partons (1996) teorier, även tidigare forskning på området lyfts fram.

### 6.1. 1 Presentation av intervjupersoner

Nedan presenteras de intervjuade som på olika sätt arbetar med ensamkommande asylsökande barn. I analysen används pronomen hen därför att en könsbenämning av de intervjuade är irrelevant då det i uppsatsen inte fokuseras på ett genusperspektiv.

Intervjuperson 1 representerar en ideell organisation där hen arbetat frivilligt i ett och ett halvt år. Hens engagemang för välgörenhetsorganisationen uppstod på grund av ett intresse av att stötta ensamkommande asylsökande barn. Hen studerar en masterutbildning.

Intervjuperson 2 representerar en annan ideell organisation där hen har arbetat med flyktingfrågor sedan ett par år tillbaka. Tidigare har hen arbetat med andra typer av frågor inom juridik och är i grunden jurist.

Intervjuperson 3 arbetar som verksamhetschef och har huvudansvaret för tre olika privata Transit- och Hem för permanent uppehållstillstånd (PUT boende). I grunden är hen utbildad sociolog, med inriktning mot flyktingar och kultur. Hen är även färdigutbildad socionom och har en lång erfarenhet av arbete med ensamkommande asylsökande barn.

Intervjuperson 4 arbetar som föreståndare på ett kommunalt Transit- och PUT boende. I grunden har hen en examen i socialpedagogik.

Intervjuperson 5 och 6 arbetar båda på den statliga myndigheten Migrationsverket vid mottagningsenheten för ensamkommande asylsökande barn. De arbetar med utredningsarbete. Den ena av dem är syokonsulent och den andra är utbildad jurist med erfarenhet av barn och familj. De har även deltagit i ett flertal utbildningar för att få mer kompetens under deras tid vid Migrationsverket.

Intervjuperson 7 är god man till ett ensamkommande asylsökande barn. Hen har arbetat som godman sedan 2009 och började arbeta med detta på grund av att hen tidigare har varit verksam inom socialt arbete, dock inte inom detta verksamhetsområde. Någon specifik utbildning för godmanskap har hen inte deltagit i.

### *6.1.2 Ensamkommande asylansökande barn*

Inom detta tema beskrivs de intervjuades syn på ensamkommande asylsökande barn, vilken problematik barnen har och vilka föreställningar som finns om dem. De intervjuade reflekterar över kategorier och gränser som skapar avstånd mellan grupper av människor, och detta lyfts fram.

*De har klarat sig på en lång resa från sitt land till Sverige. Väl i Sverige stämplar man dem direkt till problem /.../ Ibland är det tre till fyra personal på boendena och det finns inte behov av det. Då är det vi som skickar fel signal till barnet och bekräftar att de är ett problem. (Intervjuperson 3)*

Den intervjuade menar att det uppstår en problematik då samhället på förhand har en föreställning om hur barnen ska behandlas. Ett budskap sänds om barnen som ett socialt problem, vilket i sin tur påverkar det arbete som utförs med barnen beskriver hen. Ett exempel som intervjuperson 3 vidare beskriver är att de som arbetar på boendena serverar barnen frukost varje morgon trots att barnen är 15-16 år. Intervjupersonen beskriver att för mycket resurser kan skapa sociala problem eftersom det hindrar barnen att agera mer självständigt. När barnen blir servade på boendena kan övergången till ett eget boende efter myndig ålder bli svårhanterlig. Esken et al. (2009) framför i deras forskning att politiken lägger fokus på de som är nyanlända i Sverige och inte på de infödda, på att det är *de* som ska inkluderas i det svenska samhället. Genom denna fokus ser vi att ömsesidigheten riskerar att utelämnas och exkludering och intolerans kan uppstå, eftersom ett stort ansvar till att inkluderas i ett samhälle läggs på de som "ska komma in".

Bauman (2011) menar att det tidigare inte sågs som skamligt att vara asylsökande men att denna uppfattning kom att ändras. En gång i tiden var det inte privilegierat att leva i ett visst land men numera fungerar samhället hierarkiskt. Asylsökande beskrivs som att de inte passar in i samhället (s. 94-100). Vi ser att tydliga föreställningar och schabloner kan ha byggts upp på grund av att den nya världsordningen som Bauman (2011) beskriver har tagit form. De ensamkommande asylsökande barnen behandlas som sociala problem, vilket blir till en ond cirkel som är svår att bryta. I Rimstens (2006) studie uppges det av ensamkommande asylsökande barn att dessa känner sig misstänkliggjorda i kontakten med myndigheter. Även Djampour (2011) beskriver misstänksamheten som riktas mot barnen och som finns hos personer som arbetar vid Migrationsverket (ibid.). Flertalet av de intervjuade kritiserar hur myndigheter behandlar barnen då de upplever att barnen inte blir betrodda i kontakten med myndigheter.

*Man placerar barnen i samma område, 30-40 barn på samma boende. Det blir ett problem. Varför ska man placera barn som inte vet något om samhället och är mycket känsliga och lättpåverkade inom samma område? Politiker och de som*

*bestämmer tänker inte på sådant, vilket är en stor brist/.../ Tyvärr är det så att beroende på vilken handläggare barnen har behandlas de olika. (Intervjuperson 3)*

I likhet med Baumans (2011) teorier beskriver den intervjuade i citatet ovan samhällets ansvar för barnen. Vi tolkar citatet till att maktinnehavare i samhället placerar barnen inom samma geografiska område och därmed kan detta leda till att barnen utesluts ur samhället. Istället betraktas barnen som bördor och enligt Bauman (2011) har asylsökande en omöjlig utmaning att på egen hand ”komma in” i samhället. I citat beskrivs just myndigheters maktposition och dess konsekvenser för de som blir föremål för myndigheternas beslut. Dessa beslut formar hur barnens deltagande eller icke-deltagande kommer att se ut. Även Migrationsverket kritiserar då handläggares kompetens kan spela en avgörande roll under barnens asylprocess.

*Det finns en risk att man ställer för låga krav på de här ungdomarna. Man måste ta med sig vad de har hemma. De kanske har jobbat i 7 år och då blir det jättetokigt om man plötsligt ses som handikappad bara för att du kommer som ensamkommande barn till Sverige. (Intervjuperson 4)*

Det som framkommer ur citatet kan ställas i motsats till Baumans (2011) resonemang då den intervjuade menar på att ett barn även behöver ansvara för sitt eget liv. Enligt Bauman (2011) kommer samhället aldrig att ta tillvara på asylsökandes resurser då de ses som oönskade och bortkastade. Genom citatet är den intervjuades syn snarare att samhället inte ska generalisera behandlingen av barnen, då varje barns resurser bör tas i beaktande. Vidare belyser dock flertalet av de intervjuade att det i vissa situationer kan vara positivt att kategorisera in barnen i en grupp då resurser och insatser enklare kan fördelas. Dock beskriver intervjuperson 1 att det finns en problematik med att separera ensamkommande asylsökande barn från andra barn, vilket kan leda till en negativ stämpel för barnen. Hen ser dock en fördel med kategorin ensamkommande asylsökande barn när det gäller att se till barnens behov, exempel på detta ges om att barnen ska få rätt psykiatriska omvårdnad. Intervjuperson 4 förtydligar vikten av att inte se på barnen som en grupp utan att se individen. Den intervjuade beskriver även att hen ser en positiv aspekt av att kategorisera barnen då människor runt omkring barnen uppfattar att de befinner sig i en utsatt situation, vilket på så vis hjälper barnen att få rätt resurser tilldelade. Grip (2010) beskriver att det praktiska utförandet av politiska integrationsmål inte fungerar i realiteten. Politiska beslut mynnar ut i att tydliggöra olikheter i

samhället, istället för att se till likheter människor emellan (ibid.). Bauman (2011) hävdar att den styrning samhället idag tagit innebär att vissa grupper avskärmas från samhället. Det bildas en tydlig skiljelinje mellan olika grupper och kategorier av människor. Tidigare i historien fanns det platser dit människor kunde flytta, men numera uppfattas planeten "full" och det finns inga platser för de som inte passar in (ibid.). Genom att studera hur denna kategori behandlas förstår vi att ensamkommande asylsökande barn anländer till Sverige men att samhället inte är berett på att ta emot barnen. Tydliga gränser bildas mellan barnen och övrig befolkning, det skapas inga mötespunkter och en situation som inte ger plats för barnen att inkluderas.

Bemötandet av barnen är problematiskt. Både för mycket och för lite resurser kan på olika sätt hjälpa och stjälp situationen för barnen. Parton (1996) beskriver riskbedömningar inom socialt arbete som finns till för att förhindra att individer utsätts för risker i den miljö och den omgivning de lever i. Parton ställer sig dock kritiskt till att socialt arbete enbart ska handla om att bedöma, mäta och planera utfall för människor på ett vetenskapligt sätt (ibid.). I och med att flertalet av de intervjuade beskriver exempelvis Transitboenden och skolan som positiva miljöer för barnen att vistas i finns det bedömningar som görs som avser att skydda barnens liv och framtida situation. Exempel på bedömningar är att barnen är i behov av ett boende tillsammans med andra ensamkommande asylsökande barn, vikten av att gå i skolan och bli motiverade till fritidssysselsättningar. Vi ställer oss dock frågande till vem dessa riskbedömningar är till för. Är bedömningarna till för att barnen ska ges en försäkran om en trygg livssituation? Ligger fokus på att samhället behöver ha strategier för att hantera risksituationer som utan denna hantering till exempel kan leda till utanförskap och mänskligt lidande?

*Det spelar ingen roll varifrån du kommer och varför du är här. Det spelar ingen roll, vi är människor allihop /.../ Vi är bara människor inte något annat.*

**(Intervjuperson 3)**

Citatet ovan kan ställas i direkt motsats till Baumans (2011) teorier. Bauman menar på att samhället har en syn på att vissa människor står utanför samhället. Istället visar den intervjuade genom citatet på att se en gemensamhet i samhället och att vi inte bör skilja på människor. Detta är även något alla våra intervjupersoner reflekterar kring. Intervjuperson 2 förklarar hur det bäst undviks att kategorisera in människor i olika grupper. Detta sker genom

att alla ser sitt ansvar i att skapa en gemenskap och att människor inte ska placeras i förutbestämda kategorier. Dock beskriver den intervjuade att hens arbete måste utgå från terminologi och kategorisering för att kunna lyfta frågor som är specifika för vissa grupper. Intervjuperson 2 beskriver vidare att viss form av kategorisering kan leda till stigmatisering och hen beskriver en balansgång mellan användandet av kategorier.

Intervjuperson 5 och 6 upplever att ärendetiden påverkar barnens tid i ovisshet, alltså processen från att barnen anländer till Sverige till beslut om uppehållstillstånd. De beskriver att ärendetiden var längre förut men nu har beslut tagits om att förkorta denna. De menar att situationen för barnen kan förbättras om ärendetiden påskyndas. Med detta menar de på att barnen i ett tidigare skede får beslut om uppehållstillstånd.

Hodes et.al. (2008) tar upp att den rättsliga processen kan öka barnens oro och rädsla. Eftersom många av barnen upplevt krig, våld och andra stressfyllda situationer i sina hemländer kan det hos barnen finnas en oro om hotet att utvisas tillbaka till landet där allt skedde (ibid.). Ju fortare barnen får veta beslut desto mindre tid behöver de leva under förutsättningar som kan försämra deras psykiska ohälsa. Dock kan den påskyndade ärendetiden medföra att beslut fattas på fel grunder och barn som borde få leva i Sverige skickas tillbaka till sina ursprungsländer. Vi ser även att andra verksamheter blir påverkade om tiden förkortas. Exempel på detta beskriver intervjuperson 1 då hen upplever att kontinuiteten i aktivitetsgrupperna hen arbetar inom påverkas av ärendetiden eftersom fler barn fortare förflyttas och byts ut. Detta kan tolkas till att en dialog verksamheter emellan ska finnas och på så vis främjas förändringar så som förkortandet av ärendetiden.

Många av de intervjuade beskriver den problematik som uppstår när myndigheterna ska bedöma ålder på barnen då de säger att de allra flesta barn är tonåringar. Intervjuperson 5 och 6, som arbetar vid Migrationsverket, upplever denna problematik som påtagligt stor då de utför åldersbedömningar. Intervjuperson 3 och 4 beskriver att barnens mognad varierar mycket och därför genomförs felaktiga åldersbedömningar. Ett exempel som ges är att en person som säger sig vara 15 år bedöms som myndig då denna lyssnar uppmärksammat under bedömningsintervjun och betar sig som äldre än 15 år. De intervjuade upplever olika aspekter som kan bidra till förändring i arbetet, dock för de inte fram vad deras egna verksamheter kan förändra och förbättra. Många av de intervjuade beskyller samhällssystemet för de brister som finns i arbetet med barnen.

Bauman (2011) lyfter fram att samhällssystemet har förändrats mot att idag vara misslyckat då samhället slösar på människor. Asylsökande representerar det stora okända som övrig befolkning känner en rädsla för. Asylsökande skulle kunna arbeta och tjäna samhället men istället segregeras de och betraktas som "avfallet". Bauman skriver vidare att globaliseringen har lett fram till en tid av effektivisering där moderniseringen innebär att samhället ständigt förändras. Detta har medfört att vissa människor inte "hinner med" i förändringen och hamnar efter. För asylsökande finns det ingen värdig plats kvar i samhället (ibid.). Liksom Baumans (2011) reflektioner är även detta något vi kan återkoppla till de intervjuade. Flera av de intervjuade framför att samhället inte ger barnen full möjlighet att ta plats, dock är de intervjuade mer hoppfullt inställda till barnens möjligheter att få en värdig plats i samhället än Bauman. Globaliseringen påverkar varje tätort och varje enskild individ, vilket vi tolkar till att lokala små förändringar inte påverkar världsomfattande strukturer. Genom detta kan vi se att oavsett om mindre förändringar sker på lokal nivå ändras inte strukturer på global nivå.

Sammanfattningsvis förstår vi att samhällseliga förändringar påverkar det arbete som genomförs på en micro-nivå, i kontakt med barnen. De intervjuade beskriver att det finns kategorier och gränser som skapar avstånd mellan grupper av individer. Det finns en inbyggd inställning om att barnen är ett socialt problem, en uppfattning som kan vara svår att bryta enligt de intervjuade.

### *6.1.3 Olika verksamheter*

Detta tema lyfter fram hur arbetet ser ut inom de privata, offentliga och ideella verksamheterna som undersökts. De intervjuade beskriver vilket arbete de utför på deras respektive verksamhet.

De intervjuade från Migrationsverket, Transitboenden, ideella verksamheter och en god man utgår från olika uppdrag och har därför olika funktioner i förhållande till barnen. De arbetar inom olika instanser, Migrationsverket är en statlig myndighet, det ena Transitboendet är privatägt och den andra är offentligt bedriven. De ideella verksamheterna har personal som arbetar frivilligt men även avlönad personal och den gode mannen arbetar på uppdrag av staten men ses även som en ideell arbetare. De intervjuade beskriver att det görs mycket för barnen inom de olika verksamheter som möter barnen, detta på olika sätt och nivåer och berör olika aspekter av barnens vardag. Det sociala arbetet med barnen kan ses som ett resultat av



att hjälp ska finnas eftersom barnen är i en utsatt situation. Arbetet med barnen kan även ses som riskförebyggande samhällsutövning och exempelvis Transitboenden kan ses som ”förvaring” för att ha någonstans där barnen kan vara. Genom att dessa olika verksamheter omsluter barnen ser vi att beroende på hur det sociala arbetet utövas kan detta spela en viktig roll i barnens livssituation. De olika verksamheterna som arbetar med barnen kan ses som inriktade på att minska risker som barnen kan utsättas för (undantaget Migrationsverket), dock kan även detta medföra farhågor i arbetet om professionella förlitar sig alltför mycket på tekniska färdigheter och administrativa rutiner.

Två av de intervjuade arbetar för olika ideella verksamheter. De utför båda olika arbetsuppgifter då en av dessa arbetar i daglig kontakt med barnen och anordnar olika aktiviteter medan den andra arbetar på en övergripande nivå med strategiskt arbete så som att utbilda gode män och skapa större projekt som enligt hen syftar till att förbättra situationen för barnen. De beskriver båda att deras arbete krävs för att förbättra barnens situation rättsligt och för barnen välbefinnande. Eftersom arbetet finns på olika nivåer och de intervjuade beskriver att de förbättrar situationen för barnen genom olika insatser kan detta förstås som riskbedömningar för att minimera att barnen hamnar i utanförskap. Exempel på insatser är att skapa rutiner för barnen när det gäller skolan och fritidssysselsättningar. Att anordna mötesplatser där olika nationaliteter möts är exempel som de båda intervjuade beskriver. Intervjuperson 1 beskriver att det i hens verksamhet arbetar många internationella studenter ideellt, vilket skapar en blandning av olika nationaliteter för barnen. Intervjuperson 1 beskriver att många av barnen längtar efter volontärerna och den närhet volontärerna har till barnen. De ses som vänner men balansen mellan att vara volontärarbetare och vän är svår att förstå för barnen. Hen beskriver att barnen kräver mycket och att barnen ofta hoppas på att volontären kan stanna längre för att umgås. Bauman (2011) lyfter fram att den ideella arbetaren kan ses som en agent för det “mänskliga avfallet”, eller de asylsökande. Den ideella arbetaren är till för att skingra oron i världen, frikänna den skyldiga och stoppa rädslan bland befolkningen. Denna arbetare finns där för att förebygga att något oförutsett sker, arbetaren ses som den som har kontroll över den asylsökande. Genom att sätta asylsökande i händerna på ideella verksamheter blir den övriga befolkningen av med den oönskade massan (ibid.). De båda intervjuade beskriver att barnen har ett behov av deras arbete och detta tolkar vi till att den ideella arbetaren fyller en funktion för att övrig befolkning inte har någon kontakt med barnens problematik.

Intervjuperson 2 beskriver sitt arbete med att hen har kontakt med politiker, Migrationsverket och andra ideella verksamheter där det sker ett utbyte på nationellt plan. Arbetsrollen innebär bland annat att träffa personal som arbetar i närhet med barnen och sedan lyfta deras röster till en beslutande nivå. Genom möten och sammankomster med politiker och tjänstemän framför den intervjuade personalens perspektiv på barnens situation. Den intervjuade menar att de besitter en roll som företrädare för de som arbetar i närhet med barnen.

Intervjuperson 3 och 4 arbetar båda på två olika Transitboenden med barnen. De intervjuade utför liknande arbetsuppgifter trots att den ena representerar en statlig verksamhet och den andra en privat. Vi har kunnat utläsa att oavsett om verksamheten är offentlig eller privat har de båda verksamheterna liknande uppdrag. De båda intervjuade har en nära position till barnen och vägleder dem i dagliga sysslor. De upplever båda att deras arbete är engagerande då de har som uppgift att bland annat motivera barnen till fritidssysselsättning och självständighet.

Bauman (2011) lyfter fram att statens inflytande idag har minskat. Staten har mycket lite kontroll och människor kan inte längre förlita sig på den. De privata verksamheterna är ett resultat av effektiviseringen av ekonomin som präglar vår nutid (ibid.). Vi har inte kunnat se några tydliga skillnader i det dagliga arbetet med barnen inom offentliga och privata verksamheter men Bauman (2011) skriver om vändningen ekonomin tagit vilket har lett fram till att det inte finns plats för offentliga verksamheter att växa. Ekonomin öppnar upp för privatisering, vilket bidrar till att vinstdrivande företag tar plats. Även offentliga verksamheter styrs av ekonomiskt tänkande (ibid.).

En mer distanserad kontakt till barnen än de ovan beskrivna har Migrationsverket. De intervjuade från Migrationsverket beskriver att de utför utredningar och fattar beslut om olika typer av bistånd. De båda utför samma typ av arbetsuppgifter. De beslutar även om asylskäl för de ensamkommande asylsökande barnen. De kommunicerar om besluten är negativa eller positiva och de arbetar med återvändande, alltså om barnen får avslag och måste åka tillbaka till sina ursprungsländer. Dessa båda intervjuade upplever sina roller som kontrollerande då deras arbete bland annat syftar till att besluta om barnet får stanna i Sverige eller inte. Parton (1996) beskriver varför begreppet risk har blivit allt vanligare. Politiska beslut fattas för att det finns en allt större osäkerhet och oro i ekonomiska och sociala delar för människan, i och med globaliseringen (ibid.). Eftersom det i Sverige finns en myndighet som ska vara

rättssäker kan detta utmynna i att Migrationsverket har fått den kontrollerande positionen tilldelad för att rättssäkerheten ska efterlevas. Samtidigt ser vi att Migrationsverket blir en del av osäkerheten och oron för barnen i och med deras beslutande funktion. Parton (1996) beskriver att det läggs alltmer tyngd vid professionella beslut för att hjälpa enskilda individer. Vi ser att Migrationsverket utför en mängd riskbedömningar av politiska och ekonomiska skäl eftersom de gör ett flertal olika utredningar och bedömningar i arbetet med barnen. Dessa bedömningar tenderar att bortse från individen eftersom kontakten är mycket distanserade mellan verksamheten och barnen. Intervjuperson 5 och 6 beskriver att de enbart träffar barnen ett fåtal gånger.

Enligt Socialstyrelsen (2012d) omfattas de ensamkommande asylsökande barnen i det flesta fall av samma lagar och regler som andra barn i Sverige. Intervjuperson 2 beskriver att de ensamkommande asylsökande barnen har samma rättigheter som andra barn i Sverige men att det finns problem i att kvalitén kan skifta i rättsystemet. Hen framför ett exempel där Barn och ungdomspsykiatri (BUP) i Sverige inte vill engagera sig i barnen under asylprocessen utan först när barnen får uppehållstillstånd kan kontakt påbörjas.

Bauman (2011) skriver att fler och fler människor anländer till "de utvecklade delarna" av världen. De anländer med förhoppningen om att få en bättre framtid men övrig befolkning vill inte blandas med asylsökande (ibid.). Under asylprocessen upplever flera av de intervjuade att barnen befinner sig i en situation av att varken tillhöra Sverige eller sina ursprungsländer, vilket kan bero på distansen mellan övrig befolkning och barnen. Migrationsverket beslutar över barnens framtid, men även barnens tid under asylprocessen spelar en stor roll i ett barns liv.

Majoriteten av de intervjuade beskriver att den gode mannens roll är viktig och central för de ensamkommande asylsökande barnen. Intervjuperson 7, som arbetar som god man, beskriver sig själv som en stödperson till barnet, med både formellt och personligt ansvar. Den gode mannen får direktiv i sitt arbetssätt från kommunen men ses även som en ideell arbetare. Hen beskriver att hen följer med till Migrationsverket och advokaten samt hälsar på i skolan och på boendet. Den gode mannen arbetar för att minimera barnens risksituation eftersom denna har en funktion av att hjälpa och skydda barnet ekonomiskt och rättsligt. De som arbetar med barnen har olika roller och makt gentemot barnen. Utifrån Parton (1996) kan de olika verksamheterna runt omkring barnen upplevas och fungera som ett skydd för barnen beroende

på i vilken grad och på vilket sätt riskbedömningar utförs. Till exempel minimeras risken att barnen blir bostadslösa genom att det finns Transitboenden och då barnen inte ska stå utan förmyndare tillsätts en god man. Dock kan detta perspektiv problematiseras med att alla barn som bor i Sverige inte har tillgång till boende och god man om de fått avslag på sin asylansökan men ändå stannar i landet.

Sammanfattningsvis förstår vi att olika aktörer och verksamheter är centrala under barnens asylprocess. De offentliga, privata och ideella verksamheterna arbetar med barnen på olika sätt då de finns till för skilda ändamål. Personer som arbetar med barnen beskriver sitt arbete i positiva termer. De kan vara väldigt kritiska till de övergripande besluten som berör barnens liv men har svårt att se kopplingar mellan hur de arbetar och vilka strukturer de ingår i. I Baumans (2011) analys bekräftar den sociala arbetaren en social ordning som exkluderande och som skapar utanförskap.

#### *6.1.4 Arbetsfördelning*

I detta avsnitt diskuteras hur arbetsfördelningen ser ut mellan de olika verksamheterna vi undersökt. Vilka uppdrag och arbetsuppgifter som innefattas inom respektive verksamhet samt hur samverkan verksamheterna emellan fungerar lyfts fram.

*Jag är lite som spindeln i nätet på vårt boende /.../ Mitt arbete är att se till att kontakten utåt fungerar med bland annat Migrationsverket, skolan och utvecklingsnämnden /.../ När vi har en ledig plats ringer jag Migrationsverket och pratar med deras anvisningsenhet. (Intervjuperson 4)*

Citatet illustrerar kontakten som boendena har med bland annat Migrationsverket och andra aktörer som arbetar med barnen vilket kan tolkas med Partons (1996) riskbegrepp. Eftersom den intervjuade beskriver arbetet och det skydd hen utför för barnen kan detta förstås som en strategi för att, på hens arbetsplats, hantera risker barnen kan utsättas för. Den intervjuade beskriver att hen har mycket kontakter utanför boendet vilket kan tolkas till att ett preventivt riskarbete utförs genom att skapa ett skyddsnät för barnen. Majoriteten av de intervjuade upplever att det finns en okunskap om hur andra verksamheter arbetar med barnen. Trots detta kan vi se att det i citatet ovan framkommer att en kontakt finns mellan olika verksamheter, men vi ställer oss frågande till i vilken utsträckning denna samverkan sker. Rimsten (2006)

anger i sin studie att det finns brister i samverkan mellan verksamheterna som arbetar med barnen. Det saknas information och gemensamma rutiner mellan de olika instanserna (ibid.).

*Vi har ingen daglig kontakt med boendena och vet inte mer än det man råkar höra. (Intervjuperson 6)*

Intervjuperson 6, som arbetar vid Migrationsverket, beskriver att hen upplever en okunskap på myndigheten gällande arbetet på barnens boenden. I motsats till det som intervjuperson 4 upplever om kontakten med Migrationsverket, anges det i citatet ovan att kontakten är bristfällig. Den kontakt som intervjuperson 4 tidigare beskrivit tas vidare upp som någonting som enbart sker under administrativa inslag under asylprocessen. I Rimstens (2006) studie uppges att Migrationsverket upplevs byråkratiskt och följderna av detta blir att kontakten mellan bland annat gode män och Migrationsverket fungerar dåligt. Dock ställer vi oss frågande till om kontakten under administrativa omständigheter enbart är det som krävs. Under asylprocessen lever barnen i Sverige och bland annat fritidssysselsättningar, umgänge och skola är centralt under denna tidsperiod.

Parton (1996) framför att handlingsutrymmet minskar för tjänstemannen eller tjänstekvinnan om arbetet enbart handlar om riskhantering (ibid.). De intervjuade från Migrationsverket beskriver att deras sätt att arbeta är ett systematiskt sätt att hantera situationen för barnen. Paralleller kan dras till Socialstyrelsens (2012a) beskrivning av arbetet med barn i riskzon där det finns ett flertal framarbetade metoder att arbeta efter för att säkerhetsställa barnens skydd. Migrationsverket utför systematiska bedömningar i form av utredningar där exempelvis intervjuer med barnen utförs. Dessa bedömningar är påverkade av politiska styrningar då dessa bedömningar är bundna till resurser och politiska beslut. Dock förstår vi det som, från intervjupersonernas utsagor, att arbetet i närhet med barnen prioriteras då detta ses som bäst för barnen. Migrationsverkets arbete är lagutövande, men även de arbeten som utförs i närbkontakt med barnen styrs av olika politiska beslut.

Flertalet av de intervjuade framför problematiken gällande barnens psykiska mående när de kommer till Sverige. De lyfter fram vikten av att barnen får den omvårdnad som krävs vid ankomsten. Dock beskriver de att samverkan inte fungerar mellan olika verksamheter då barnen ständigt behöver beskriva sina upplevelser och psykiska tillstånd för olika personer. I internationell forskning lyfts problematiken gällande psykisk ohälsa som ett stort problem,

vilket mottagarlandet bör ha kunskap om för att kunna agera på rätt sätt (B. Seglem et al. 2011 & Hodes et al. (2008). Grip (2010) framför individens roll i skapandet av olika sociala rum. Tolkningar av *verkligheten* sker i olika rum och i skilda sammanhang (ibid.).

Bristen på samverkan lyfts tydligt fram av flertalet av de intervjuade som negativt. De säger sig ha mycket lite kunskap om andra verksamheter som arbetar med barnen. Dock finns det reflektion kring denna icke-existerande samverkan hos de intervjuade, men mycket lite information om hur detta kan förbättras föreslås. Flertalet av de intervjuade ser risker i att inte arbeta utifrån gemensamma strategier, vilket de beskriver leder till negativa utfall för barnen, men mycket lite görs åt detta.

De intervjuade som representerar två olika ideella verksamheter har arbetsuppgifter som skiljer sig mycket åt. Som vi tidigare skrivit arbetar en av dessa mer individbaserat och den andra mer samhälleligt. Parton (1996) beskriver globaliseringens effekter i form av att allt fler människor marginaliseras och är utsatta, samtidigt förväntas människor vara mer aktiva aktörer och större ansvar läggs på den enskilda individen (ibid.). På grund av denna inställning i samhället kan de ideella verksamheterna finnas till för att underlätta den enskilda individens situation. Slutsatser som kan dras är att ideella verksamheter som arbetar med barnen uppkommit som ett svar på denna marginalisering och utsatthet av enskilda grupper eller individer.

Vi kan se att de ideella verksamheterna kan vara skapade på grund av att det finns behov av verksamheter som arbetar med barnen på ett annat sätt än de offentliga och privata verksamheterna. De ideella verksamheterna kan ses som ett komplement eftersom deras funktion är att finnas där som en hjälpande hand för att stötta barnen. Flera av de intervjuade arbetar med barnen under deras vardag medan andra har en juridisk status och en roll bestående av mer administrativa inslag. Migrationsverket beslutar om asylskäl för barnen vilket kan medföra att flertalet av de intervjuade beskriver Migrationsverkets maktposition gentemot barnen som påfallande stor. I Rimstens (2006) forskning uppger ensamkommande asylsökande barn att de ständigt blev ifrågasatta av myndigheter under asylprocessen. Barnen beskriver att rollerna mellan myndigheter och andra verksamheter som arbetar med barnen är diffusa (ibid.) Då vi kan se en rollförvirring gällande systemets aktörer kan detta bero på att tydliga skillnader saknas mellan de olika verksamheterna. De intervjuade från andra

verksamheterna än Migrationsverket har riktat kritik mot Migrationsverket och upplever att Migrationsverket har en stark maktposition gentemot barnen. Ett exempel på detta är:

*På något sätt äger de makten över deras liv här i Sverige. Barnen är väldigt beroende av dem och såklart är Migrationsverket ofta direkt emot barnet. Man kan säga att det är en form av kamp mot systemet. (Intervjuperson 1)*

Citatet kan även ses ur Baumans (2011) teorier då han förstår världens tillstånd som ett resultat av maktstrukturer. Det ”mänskliga avfallet” beror på samhällsstrukturer där asylsökande inte har makt att förändra sina livssituationer. Även den intervjuade beskriver att det finns en stor makt i samhället över barnens situation och att myndigheter har en avgörande roll för barnen. Även Esken et al. (2009) beskriver den kritik som finns mot myndigheter då hänsyn inte tas till bland annat utrikesföddas kunskaper och livserfarenheter. I praktiken saknas ett jämlikt bemötande från myndigheter (ibid). Flertalet av de intervjuade beskriver att Migrationsverket besitter mycket ansvar över beslutsfattandet. I Rimstens (2006) studie lyfts det fram att de som arbetar vid Migrationsverket får ta emot mycket kritik från andra verksamheter. De uppger att det är omständigheterna och inte personerna kritiken oftast beror på (ibid.). Detta kan bero på att samhällssystemet formas efter den politik som bedrivs vilket kan leda till att verksamheter *tvingas* arbeta därefter, i synnerhet statliga verksamheter. Bauman (2011) lyfter fram att globaliseringen har skapat en värld där det är den enskilda individens ansvar att finna lösningar på globalt producerade problem. De intervjuade beskriver att barnen ses som sociala problem och missnöjda blickar riktas emot dem. De får en svårhanterlig, och nästintill omöjlig uppgift, att finna en plats i det nya landet. Intervjuperson 3 beskriver samtal med barnen där hen uppmuntrar barnen till att våga ta kontakt med nya människor och att be om hjälp när de befinner sig i en svår situation. Även intervjuperson 4 beskriver att en stor del av hans arbete går ut på att stödja barnen till att finna aktiviteter och sysselsättningar utanför boendet.

Sammanfattningsvis kan vi se att de olika verksamheterna har skilda arbetsuppgifterna och att en samverkan inte fungerar. De intervjuade riktar kritik mot Migrationsverket därför att de beskriver att denna verksamhet har en stor maktposition gentemot barnen.

### 6.1.5 Hur inkluderas barnen?

Detta tema belyser de intervjuandes syn på om och hur ensamkommande asylsökande barn inkluderas i det svenska samhället. De intervjuade använder sig av integrationsbegreppet, vilket problematiseras. Vägen till inklusion i Sverige behandlas som komplex. Barnen befinner sig i en väntans situation, vilket blir en paradox om en inklusion påbörjas.

*Att man redan från början när man kommer som ensamkommande till Sverige och till ett boende får en hemlik situation och stöd och kunskap om hur det svenska samhället fungerar. Att man kommer in i skolan så fort som möjligt, men att man också är väldigt mån om den bakgrund som den asylsökande har. Att försöka koppla och lyfta fram styrkor och peka på vad de kan och inte bara på vad de inte kan, utan använda deras erfarenheter för att underlätta att de kommer in i vårt samhälle. (Intervjuperson 2)*

I kontrast till Bauman (2011) kan vi genom citatet tolka att det finns ett hopp om att barnen kan inkluderas i samhället. Bauman lyfter istället perspektivet att asylsökande aldrig, helt och fullt, kommer att bli delaktiga i ett nytt samhälle. Vi bad de intervjuade definiera integrationsbegreppet och deras syn på dess innebörd utifrån perspektivet ensamkommande asylsökande barn. Gemensamt under intervjuerna var synen på att det svenska språket, skolan och interaktion med svenska barn är en förutsättning för de ensamkommande asylsökande barnen ska inkluderas. Majoriteten av de intervjuade upplever dessa komponenter som avgörande för vad de beskriver som integrationen under asylprocessen. Vi kan dock se att integrationsbegreppet är ett mycket komplext begrepp. Ett språk, en utbildning och ett nätverk behöver inte vara den enda vägen till att inkluderas (Esken et. al.2009).

Bauman (2011) skriver om den uteslutna människan som icke-deltagande i samhället. Om du en gång varit asylsökande kommer du aldrig tillåtas att inkluderas och bli delaktig i samhället. Det ställer vi oss kritiska till då detta perspektiv inte inrymmer ett hopp om förändring. Genom de intervjuades utsagor finns det tankar om att det sociala arbetet med barnen kan leda till att barnen bättre inkluderas. Bauman (2011) skriver att det inte finns en tydlig väg mot ett medborgarskap. Sociala hierarkier råder i samhället och dessa öppnar inte upp för de asylsökande barnen. Med metaforer beskriver Bauman att det dagligen avgår två lastbilar. Den ena går till affärer och köpcentren medan den andra går till sophögarna. Blickar riktas enbart mot den förstnämnda lastbilen och ingen bryr sig om den andra (ibid.). Genom detta



förstår vi det som att övrig befolkning kan betrakta ensamkommande asylsökande barn som en belastning, även om det sociala arbetet och de intervjuade arbetar för, enligt dem, att inkludera barnen.

*Språket är nummer ett för integration anser jag och arbete /.../ Nu när vi pratar om barn är det inte jobb i första hand. Det är två viktiga nycklar för att komma in i samhället. (Intervjuperson 6)*

I citatet kan vi tydligt se att det finns en hållning om att det svenska språket och arbete krävs för att inkluderas i samhället. Barnen är asylsökande, men trots detta är de intervjuade fokuserade på att barnen redan har uppehållstillstånd. Esken et. al. (2009) beskriver motsatsen till detta då kritik riktas mot denna hållning, eftersom den är enkelspårig. Många olika faktorer måste räknas in i integrationsbegreppet så som att utrikesfödda får och tar plats i samhället (ibid). Grip (2010) beskriver hur det i hennes intervjuer framkommer att *svenskhets* är något som är givet och som alla känner till. Detta visas med uttryck som *svensk mat* och *den svenska kulturen*. Grip ifrågasätter detta sätt att uttrycka sig eftersom det medför att kommuner i Sverige inkluderar eller exkluderar vissa människor (ibid.). Genom detta ser vi att de intervjuade kan ta förgivet att inklusion bör ske utifrån samhällets krav på att barnen exempelvis ska gå i skolan och lära sig svenska.

Bauman (2011) skriver att många människor idag flyttar över världen. I de nya länderna erbjuds ingen hjälp att få. Då mobiliteten ökar kan det vara så att samhället bör vara anpassningsbart efter utvecklingen. Då allt fler barn anländer till Sverige ställer vi oss frågande till om det sociala arbetet utvecklas därefter. Vi ser dock i motsats till Bauman (2011) att det svenska samhället kan erbjuda viss hjälp till ensamkommande asylsökande barn, men är denna hjälp tillräcklig?

Flertalet av de intervjuade beskriver att barnens integration ses som en ömsesidig process. Med detta menar de att ansvaret till integrering ligger hos såväl det enskilda barnet som hos samhället. Detta synsätt kan vara problematisk då integration för barnen och för samhället kan ha olika betydelser. Detta eftersom barnen är i en instabil situation och befinner sig i ett frågetecken av att varken tillhöra Sverige eller sitt ursprungsland. Intervjuperson 1 beskriver att barnen kan vara väldigt oroliga för beslutet om uppehållstillstånd, de vill inte gå i skolan eller göra någonting. Vi kan se att en ömsesidighet kan kräva både engagemang från barnens

och samhällets sida. Grip (2010) framför hur de intervjuade i hennes undersökning även beskriver integration som en ömsesidig process. Dock lyfts det fram att den egentliga anpassningen inte är samhällets ansvar utan i praktiken tillskrivs ansvaret den enskilda individen som ska komma in i samhället (ibid.).

Parton (1996) framför en problematik i samhällets individualiserade inställning, vilken blir alltmer utbredd, samtidigt som den sociala situationen för individen i många fall blir svårare att klara av (ibid.). Genom detta kan vi se att den hållning de som arbetar med barnen har gällande barnens inklusion i samhället kan vara paradoxal. Då barnen beskrivs vara i en svår situation ser vi anledning till att ifrågasätta att ett allt för stort ansvar till inklusion läggs på individen. Även Bauman (2011) beskriver problematiken som uppkommer då asylsökande enskilt ska finna lösningar på världsomfattande problem. Världen har blivit en individualistisk plats där den enskilda individen kämpar, utan resultat, för att få en plats i samhället (ibid.).

*Vi bör hjälpa dem att känna ett deltagande i samhället, ge dem en känsla av att de är välkomna och göra deras situation enklare. De har gått igenom så mycket för att komma till det här landet. (Intervjuperson 1)*

Den intervjuade menar på att det tar lång tid att känna sig hemma i ett nytt land och att bygga upp nya personliga relationer. Ett flertal av de intervjuade uppger att det de ser som integration bör ske så snart barnen anlänt till Sverige. Detta tolkas till att integrationen under asylprocessen tas för given. Det lyfts fram att det tar lång tid att känna sig hemma i ett nytt land och vi ser att det kan påverka barnen genom dubbla budskap och falska förhoppningar. Vi ställer oss frågande till om barnen kan inkluderas i samhället innan de fått beslut om uppehållstillstånd.

*Alltså i grunden tror inte jag att man ska göra så mycket under tiden som de söker asyl, men de ska få ett anständigt bemötande, få möjlighet till ett liv och bra orientering i svenskan, men man ska inte ge dem några föreställningar om att de nu ska få bo i Sverige /.../ Om vi har försökt att integrera dem och de skickas tillbaka, då är det inte kul för någon. Men samma dag som de får beskedet då tycker jag man ska sätta igång. (Intervjuperson 7)*

Citatet illustrerar den enda hållning som framkom under våra intervjuer om att integrationen under asylprocessen inte bör vara en självklarhet. Den intervjuade menar på att uppmana till integration kan ge falska förhoppningar till barnen om att få stanna i Sverige. Vissa barn måste åka tillbaka till sina ursprungsländer och därav ser vi att avvägningen kan vara svår huruvida verksamheterna ska arbeta med barnens inklusion. Nedan illustreras ett citat som visar hur komplex situationen kan vara.

*När de först kommer hit vet vi inte hur länge de ska stanna, det kan vara ett par timmar eller ett par månader. (Intervjuperson 3)*

*När det handlar om ensamkommande barn vet vi att dom har nästan allt som behövs för att integreras. De har skolan och kontakt med sina sociala nätverk i Sverige. Däremot vet jag inte hur det går till på de olika boendena. Jag antar att de gör sitt i skolan och på fritiden för att anpassa sig i samhället. (Intervjuperson 5)*

Ur citatet kan vi tyda en förenklad inställning av barnens inklusion då situationen kan vara mer komplex än att bara gå i skolan och ha sociala nätverk för att inkluderas. Baumans (2011) teorier lyfter istället fram att asylsökande alltid kommer att betraktas som ”utanför” samhället. Den intervjuade menar, i kontrast till detta, att barnen nästan har allt för att bli delaktiga i Sverige. De intervjuade uppger att de på olika sätt arbetar för inklusion till barnen och denna inklusion kan se olika ut beroende på vilken verksamhet det gäller. Intervjuperson 4 beskriver att det är viktigt att de ensamkommande asylsökande barnen får göra saker som de själva är intresserade av och att inte personer som finns runt omkring barnen bestämmer vad de anser vara bäst för barnens integration. Hens arbete går bland annat ut på att motivera barnen genom samtal för att exempelvis barnen ska få en kontinuitet i sina fritidssysselsättningar. Intervjuperson 2 beskriver vikten av att ge barnen trygghet och givna ramar som ett första steg i integrationen. En förståelse för barnens situation är här av största vikt anser den intervjuade. Intervjuperson 3 tar upp svårigheter i hens arbete med att integrera barnen då politiken som bedrivs i Sverige blir ett hinder. Hen beskriver sin maktlöshet då kommunerna inte lyssnar till de som arbetar med barnen i deras vardag. Den intervjuade ger ett exempel på detta då barnen placeras i samma geografiska område, vilket kan skapa svårigheter att integreras i det svenska samhället.

Majoriteten av de intervjuade anser att det de ser som integration bör påbörjas innan beslutet om uppehållstillstånd fattas. Barnen befinner sig i en väntans situation och vägen mot att påbörja en inklusion är inte självklar. En paradox kan uppstå då barnens ännu inte vet beslut om uppehållstillstånd och framtiden fortfarande är oviss. Även beskrivningen från de intervjuade om integrationsbegreppet utgår från bland annat komponenterna svenska, skola och boenden, vilket kan vara ett enkelspårigt synsätt. Enligt Bauman (2011) handlar inställningen till asylsökande om en samhällsstruktur, verksamheter som arbetar med barnen är underordnad denna struktur.

## 7. Avslutande diskussion

Syftet med denna uppsats är att undersöka vilket arbete som utförs med ensamkommande asylsökande barn i Sverige idag. Syftet besvaras utifrån följande frågeställningar: Vilka arbetar med ensamkommande asylsökande barn idag? Hur ser arbetsfördelningen ut mellan representanter för offentliga, privata och ideella verksamheter? Hur ser de personer som arbetar inom dessa verksamheter på ensamkommande asylsökande barns inklusion i samhället? Vi har studerat dokument och arbetat med sex intervjuer utförda med sju olika personer för att besvara vårt syfte.

Efter att ha genomfört intervjuer med utvald personal som på olika sätt arbetar med ensamkommande asylsökande barn har vi kunnat se att många aktörer och verksamheter deltar under barnens asylprocess. Dessa verksamheter är ideella, offentliga och privata. Efter att ha intervjuat personal från två olika ideella verksamheter, två Transitboenden, Migrationsverket och en god man kan vi konstatera att dessa olika verksamheter och aktörer är centrala i arbetet med barnen. När barnen anländer till Sverige omsluter en rad olika system barnen, så som Migrationsverkets utredningar, skolan och boenden. Under asylprocessen blir de olika verksamheterna en del av barnens vardag, antingen genom en nära och mer personlig kontakt eller genom en kontakt som består av mer administrativa inslag. De ideella verksamheterna finns i arbetet med barnen på olika nivåer. De intervjuade som representerar två ideella verksamheter arbetar med olika arbetsuppgifter. Den ena arbetar på nationell nivå medan den andra arbetar i en närhet med barnen och skapar till exempel olika aktiviteter och andra sysselsättningar där barnen kan umgås. Personalen från Transitboendena utför liknande arbetsuppgifter som syftar till att ge barnen ett tryggt boende samtidigt som barnens förmåga att självständigt utföra vardagliga sysslor lyfts fram. Migrationsverkets arbete är att bedriva

utredningar under barnens asylprocess. Migrationsverket avgör om barnet får stanna i Sverige eller inte. Mycket kritik från de intervjuade riktas mot Migrationsverket, de beskriver att barnen inte vill anförtro sig åt myndigheten då barnen påverkas av de utredningar som genomförs vid myndigheten. Eftersom Migrationsverket är ett beslutande organ kan vi förstå att stora krav ställs på att rätt beslut fattas gällande barnens framtid. Den gode mannen beskrivs av de intervjuade som en person med nära kontakt till barnet då denna har ansvar för bland annat barnens boende, skolgång och ekonomiska situation. Ensamkommande asylsökande barn befinner sig i en utsatt situation och det sociala arbetet kan vara avgörande för barnens livssituation.

De ideella verksamheterna kan ses som ett skydd för barnen då de finns där på en annan nivå jämfört med de offentligt- och privatdrivna verksamheterna. De ideella verksamheterna fungerar ibland som representanter för barnen i vardagliga situationer. Under intervjuerna har vi inte kunnat se skillnad mellan det privatägda och det offentligt bedrivna boendet. Den statliga myndigheten Migrationsverket styrs av en restriktiv migrationspolitik. De avgör om barnen får stanna eller om barnens ska utvisas. Den gode mannen är en frivillig arbetare samtidigt som denna utför uppdrag från staten.

De intervjuade beskriver att samverkan verksamheterna emellan är bristande. Det finns inga tydliga gemensamma riktlinjer och mål för hur arbetet med barnen ska bedrivas. De har mycket liten kunskap om vilket arbete som utförs på andra verksamheter. Flertalet beskriver denna icke-existerande samverkan som negativt men vi har kunnat se att trots medvetenheten hos de intervjuade om att samverkan är bristfällig sker ingen förändring. De olika verksamheterna påverkar barnen på skilda sätt och har olika inflytande över barnen. Vissa har inflytande över frågor gällande barnens vardagliga situation medan till exempel de som arbetar vid Migrationsverket har en stor maktposition gentemot barnen. Mycket tyder på att det kommer att anlända alltfler ensamkommande asylsökande barn till Sverige och därför anser vi att det är viktigt att arbetet med dessa förbättras. Som ett led i detta bör en samverkan mellan olika instanser utvecklas.

Flertalet av de intervjuade är överens om att det de kallar för integration bör påbörjas så snart barnet anlät till Sverige. Vi ställer oss frågande till att personer som arbetar med barnen anser att det är självklart att inklusion ska ske utan att barnen vet om de får stanna i Sverige. Vi ser att detta kan ge barnen falska förhoppningar och felaktiga budskap, vilket kan skapa onödigt lidande

för barnen. De intervjuade beskriver olika vägar till hur ett barn blir delaktigt i ett nytt land och givna komponenter för denna beskrivning är att barnen bör gå i skola, lära sig svenska och umgås med svenska barn. Denna beskrivning kan tyckas godtycklig då vägen till en inklusion inte nödvändigtvis behöver innehålla endast ovan nämna komponenter. Inklusion bör ses ur ett större perspektiv då inte exempelvis skola eller svenska språket behöver leda till en delaktighet i samhället. Barnen befinner sig i en svår situation av att bland annat inte veta om de får stanna i Sverige. De intervjuade menar att ensamkommande asylsökande barn bör umgås med svenska barn för att de ska lära sig hur livet i Sverige fungerar. Det motsatta perspektivet, att svenska barn också kan umgås med ensamkommande asylsökande barn, saknas.

Som en avslutning kan vi se att olika verksamheterna är underordnade samhällsstrukturen, där inställningen till ensamkommande asylsökande barn inte är positiv. Efter denna uppsats är vi kritiska till hur det sociala arbetets praktik med barnen ser ut. Så som arbetet utförs idag riskerar barnen att hamna utanför samhället, oberoende om de stannar i Sverige eller utvisas.

## 8. Litteraturförteckning

- Ahrne, Göran & Svensson, Peter (2011). ”Kvalitativa metoder i samhällsvetenskapen.” I Ahrne, Göran & Svensson, Peter. *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber.
- Andersson, Gunvor & Swärd, Hans (2008) ”Etiska reflektioner”. I Meeuwisse, Anna & Swärd, Hans & Eliasson-Lappalainen, Rosmari & Jacobsson, Katarina, (red.): *Forskningsmetodik för socialvetare*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Bauman, Zygmunt (2011). *Wasted lives: modernity and its outcasts*. Cambridge: Polity
- Bengtsson, Marie & Ekfeldt, Kjell (2010) ”Ensamkommande flyktingbarn: fler söker asyl i Sverige”. *Välfärd*. Nr 3 s.20-21.
- B. Selgemi, Karoline, Oppedal, Britt & Raeder, Sabine (2011). “Predictors of depressive symptoms among resettled unaccompanied refugee minors” *Scandinavian Journal of Psychology*, 52 (5) s. 457–464, Oktober 2011.
- Brunnberg, Elinor, Borg, Rose-Marie & Fridström, Camilla (2011). *Ensamkommande barn: en forskningsöversikt*. 1. uppl. Malmö: Studentlitteratur.
- Bryman, Alan (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.
- Djampour, Pouran (2011). *Transit - Gate Keeping Unaccompanied Refugee Children - Examining frontline bureaucrats’ discretion and their perception of transit activities in the Swedish welfare system*. Lunds universitet: Department of political science
- Elmeroth, Elisabeth & Häge, Johan (2009). *Flyktens barn: medkänsla, migration*

*och mänskliga rättigheter*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur.

- Eriksson-Zetterquist, Ulla & Ahrne, Göran (2011). "Intervjuer." I Ahrne, Göran & Svensson, Peter. *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber.
- Esken, Piret, Högfeldt, Katarina & Slonje, Katarina (2009). *"En av folket helt enkelt": om integration i praktiken*. Göteborg: Social resursförvaltning, Göteborgs stad.
- Grip, Lena (2010). *Likhetens rum - olikhetens praktik: om produktion av integration i fyra svenska kommuner*. Diss. Karlstad : Karlstads universitet.
- Hedberg, Charlotta, Malmberg, Bo (2010) "Transnationell Migration" i Social rapport.
- Hodes, Matthew, Jagdev, Daljit, Chandra, Navin & Cunniff, Anna (2008). "Risk and resilience for psychological distress amongst unaccompanied asylum seeking adolescents" *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 49 (7) s. 723-732, Juli 2008.
- Jönson, Håkan (2010). *Sociala problem som perspektiv. En ansats för forskning och socialt arbete*. Liber.
- Levin, Claes (2008) "Att undersöka >>det sociala<< - några ingångar". I Meeuwisse, Anna & Swärd, Hans & Eliasson-Lappalainen, Rosmari & Jacobsson, Katarina, (red.): *Forskningsmetodik för socialvetare*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Malmberg, Fredrik (2012) "Utsatta barn får ständigt sina rättigheter åsidosatta". Dagens nyheter, Publicerad 2012-02-23 (elektronisk) Tillgänglig på internet:



<http://www.dn.se/debatt/utsatta-barn-far-standigt-sina-rattigheter-asidosatta>  
[Hämtad: 2012-06-29]

- Malmsten, Jenny (2010) ”Migrationens utmaningar inom hälsa, omsorg och vård” (elektronisk), i Malmsten, Jenny FoU-rapport: *Migrationens utmaningar inom hälsa, omsorg och vård*. Tillgänglig på internet: <http://www.malmo.se/download/18.2d03134212cf2b7c00b800018153/Migrationens+Utmaningar.pdf#search=%27SOU+2010+malmsten%27> [Hämtad: 12-06-13]
- Migrationsverket (2010). *Samarbete för barns bästa*. Rapport 2010:4. Tillgänglig på internet: [http://www.migrationsverket.se/download/18.51d465a612bb43eca648000653/rapportensamkommandebarn\\_sv.pdf](http://www.migrationsverket.se/download/18.51d465a612bb43eca648000653/rapportensamkommandebarn_sv.pdf) [Hämtad 12-03-23]
- Migrationsverket (2011a). *Ett gemensamt ansvar för ensamkommande barn och ungdomar*. Rapport 2011:4. Tillgänglig på internet: [http://www.migrationsverket.se/download/18.78fcf371269cd4cda980004286/ensamkommandebarn\\_sv.pdf](http://www.migrationsverket.se/download/18.78fcf371269cd4cda980004286/ensamkommandebarn_sv.pdf) [Hämtad 12-03-23]
- Migrationsverket (2011b). *Ensamkommande barn och ungdomar*. Tillgänglig på internet: <http://www.migrationsverket.se/info/2718.html>: [Hämtad 12-03-27]
- Migrationsverket (2011c). *Åldersbedömning*. Tillgänglig på internet: <http://www.migrationsverket.se/info/3796.html> [Hämtad 12-07-01]
- Migrationsverket (2012) *Aktuellt om ensamkommande barn och ungdomar*. Tillgänglig på internet: <http://www.migrationsverket.se/download/18.478d06a31358f988845800023362/Aktuellt+om+april+2012.pdf> [Hämtad 12-03-23]

- Parton, Nigel (red.) (1996). *Social theory, social change and social work*. London: Routledge
  
- Perez, Enrique Malmsten ”När den offentliga sektorn inte räcker till: integrationsarbete genom brobyggareverksamhet i Malmö stad” (Elektronisk), i Malmsten, Jenny FoU-rapport: *Migrationens utmaningar inom hälsa, omsorg och vård*. Tillgänglig på internet: <http://www.malmo.se/download/18.2d03134212cf2b7c00b800018153/Migrationens+Utmaningar.pdf#search=%27SOU+2010+malmsten%27> [Hämtad: 12-06-13]
  
- Rimsten, Eva (2006). *"Jag vill bli som Kofi": ensamkommande barn i Sverige ur ett rättighetsperspektiv*. Stockholm: Rådgivningsbyrån för asylsökande och flyktingar.
  
- Rädda barnen (2012) *Ensamkommande barn – Rädda barnens krav*. Tillgänglig på internet: [http://raddabarnen.se/vartarbete/isverige/flyktingintegration/ensamkommande/Pages/Radda\\_Barnens\\_krav.aspx](http://raddabarnen.se/vartarbete/isverige/flyktingintegration/ensamkommande/Pages/Radda_Barnens_krav.aspx). [Hämtad 12-07-29]
  
- Rädda barnen (2011) *Om åldersbedömningar av ensamkommande barn*. Tillgänglig på internet: <http://www.rb.se/SiteCollectionDocuments/St%C3%A4llningstaganden/R%C3%A4dda%20Barnens%20st%C3%A4llningstagande%20%C3%A5ldersbed%C3%B6mningar.pdf> [Hämtad: 12-06-29]
  
- Röda korset (2010) *Stöd till migranter/ Stöd till ensamkommande asylsökande barn och unga*. Sidansvarig: Nilsson, Henrik. Publicerad 2010-09-20. Tillgänglig på internet: <http://www.redcross.se/detta-gor-vi/i-sverige/stod-till-migranter/stod-till-ensamkommande-barn-och-unga/> [Hämtad: 12-07-29]
  
- Socialstyrelsen (2012a) *Barn och unga som far illa*. Tillgänglig på internet: <http://www.socialstyrelsen.se/barnochfamilj/barnsomfarilla> [Hämtad: 12-06-27]

- Socialstyrelsen (2012b) *Ersta vändpunkten*. Tillgänglig på internet: <http://www.socialstyrelsen.se/evidensbaseradpraktik/insatser/barnochfamilj/erstavandpunkten> [Hämtad: 12-06-27]
- Socialstyrelsen (2012c) *BBIC, Barns behov i centrum*. Tillgänglig på internet: <http://www.socialstyrelsen.se/barnochfamilj/bbic> [Hämtad: 12-06-27]
- Socialstyrelsen (2012d) *Ensamkommande barn och unga*. Tillgänglig på internet: <http://www.socialstyrelsen.se/barnochfamilj/barnsomfarilla/ensamkommande> [Hämtad: 12-06-27]
- Von Schéele, Eva & Strangberg, Ingemar (2010). *Ensamkommande barns rätt – en vägledning för den gode mannen, kommunen m.fl.* Stockholm: Nordstedts Juridik AB

## Lagar

- SFS 1929:381 Föräldrabalken (FB)
- SFS 2001:976 Förordning om utbildning, förskoleverksamhet och skolbarnomsorg för asylsökande barn m.fl.
- SFS 2008:344 Lag om hälso- och sjukvård åt asylsökande m. fl.
- SFS 1994:137 Lag om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA)
- SFS 2001:453 Socialtjänstlag (SoL).
- SFS 2005:716 Utlänningslagen (UtlL)

# Bilaga 1

## Intervjuguide

### Tema 1: Bakgrund

- Berätta lite om ditt arbete, vad gör du?
- Hur länge har du jobbat här?
- Vad är du anställd som?
- Har du någon utbildning för det du arbetar med?
- Har du tidigare erfarenheter från andra arbeten inom liknande områden?
- Hur arbetar du/ni med de ensamkommande barnen under asylprocessen?

### Tema 2: Inklusion

- Hur definierar du integration utifrån ensamkommande asylsökande barn?
- Hur arbetar du/ni med integration för de ensamkommande barnen under asylprocessen?
- Hur ser du på andra verksamheters integrationsarbete? (t.ex boenden, migrationsverket, skolan, ideella organisationer)
- Anser du att det finns rätt kunskap och kompetens under asylprocessen? (till exempel gällande språk, terapeutisk hjälp osv.)
- Av vilka skäl bör vi integrera ensamkommande barn under tiden som de söker asyl och av vilka skäl bör vi inte integrera ensamkommande barn under tiden som de söker asyl?

### Tema 3: Kategorisering

- Hur anser du att Sverige hanterar/bör hantera integrering och de kulturella skillnader som kommer därav?
- Arbetar ni med ett ”Vi och dom tänk” och i så fall hur? (Att skapa en skiljelinje mellan ni som arbetar och barnen).
- Vad finns det för positivt med att dela in de ensamkommande barnen i en kategori eller grupp? Och vad finns det för negativt? (Alltså att skilja mellan ensamkommande barn och bara barn...)
- Hur tror du att maktförhållanden i samhället påverkar barnen? (till exempel olika myndigheter).

# Bilaga 2

## Introduktionsbrev

Hej!

Vi är två socionomstudenter som studerar vid Lunds universitet. Vi läser just nu termin 6 och det innebär att vi kommer att skriva vår C-uppsats denna termin. Vi har valt att undersöka vilket arbete som utförs med ensamkommande asylsökande barn och vill med hjälp av intervjuer genomföra vår undersökning. Vi är intresserade av att intervjua personer som arbetar med barnen under asylprocessen.

Vi behöver ditt samtycke till om du vill delta i en intervju och vill även informera dig om att vi kommer att spela in våra intervjuer och sedan skriva ut dem i text. Vi kommer enbart att använda vårt material till vår C-uppsats och kommer att aidentifiera dig i den om så önskas. Om du vill avsluta ditt deltagande har du rätt att göra det när du vill och om du önskar kommer vi då inte att använda oss av det intervjumaterialet vi samlat in genom dig.

Vi är väldigt tacksamma om du vill delta!

Med Vänliga Hälsningar

Frida Thorsell

Moa Rasmusson